

EFEKT DOMINA

MATERIAŁY DLA NAUCZYCIELI

10 – 12 lat

Patronat
merytoryczny:

UNIWERSYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU
Wydział Studiów Edukacyjnych

Partnerzy:

WYDAWNICTWA
SZKOLNE
i PEDAGOGICZNE

Osiem zasad człowieka empatycznego

Szanuj drugiego człowieka, szukaj porozumienia, respektuj granice innych ludzi i reaguj na ludzką krzywdę – to uniwersalne zasady, którymi wszyscy powinniśmy się kierować. Nam, dorosłym, nastręcza to wielu trudności. Jak zatem nauczyć dzieci życia w zgodzie z tymi zasadami?

Kształtowanie takich prospołecznych postaw to wyzwanie stojące przed każdym wychowawcą. Jako Kulczyk Foundation nie chcemy, abyście pozostali Państwo osamotnieni w tej odpowiedzialnej misji. To Wy jesteście bardzo ważnymi przewodnikami przyszłych pokoleń. To Wy możecie pomóc młodym ludziom odnaleźć się w labiryncie uczuć, wartości i postaw, w którym niezwykle łatwo się pogubić.

Dlatego już po raz trzeci oddajemy w Wasze ręce scenariusze lekcji dla uczniów w wieku 10–12 i 13–15 lat. Ich celem jest promowanie wśród młodych ludzi postawy, która nie tylko pozwala na zrozumienie siebie oraz drugiego człowieka, ale także obudzenie w nas samych gotowości do niesienia pomocy innym.

Scenariusze przygotowane zostały we współpracy z ekspertami z Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Ich treść nawiązuje do serialu dokumentalnego „Efekt Domina”, którego fragmenty pomagają uczniom zrozumieć potrzebę kierowania się w życiu najważniejszą zasadą człowieczeństwa – empatią.

Mam nadzieję, że niniejszy zeszyt będzie dla Państwa cennym wsparciem w pracy nad ukazaniem Waszym podopiecznym zalet życia w zgodzie z samym sobą i otoczeniem. Choć jest ono bardzo wymagające, stanowi jedyną drogę do spełnionego i szczęśliwego życia.

Dominika Delcova

Bierzmy sprawy w swoje ręce!

Rozpoczęcie nauki w klasie czwartej jest ważnym momentem w drodze edukacyjnej dziecka. Przede wszystkim przestaje zaliczać się do grona uczniów najmłodszych i staje się członkiem grupy uczniów starszych. To przekroczenie kolejnego progu szkolnego wiąże się z istotnymi zmianami rozwojowymi. Choć uczniowie w wieku 10–12 lat w niektórych klasyfikacjach psychopedagogicznych to jeszcze osoby w okresie późnego dzieciństwa, to w praktyce wielu z nich osiąga etap wczesnej adolescencji. W sferze fizjologicznej, motoryczno-ruchowej, poznawczej, społecznej, emocjonalnej można już dostrzec wyraźne zmiany pozwalające myśleć o tej grupie właśnie jako o adolescentach. Proces akceleracji rozwoju determinowany różnego typu czynnikami sprawia bowiem, że młode pokolenie wcześniej osiąga kolejne etapy rozwoju niż ich rodzice i dziadkowie. Już u dziesięciolatków dostrzec można rozwój potrzeb charakterystycznych dla etapu dojrzewania. Do bardziej istotnych trzeba zaliczyć potrzebę więzi i tworzenia bliskich relacji z rówieśnikami z jednoczesnym rozluźnieniem relacji z rodzicami. Szczególnie intensywne i widoczne w tym wieku stają się procesy identyfikacji z grupą rówieśniczą, czego przejawem jest m.in. porównywanie siebie, swojego wyglądu, swoich cech, umiejętności z wyglądem, cechami i umiejętnościami kolegów i koleżanek. W tym okresie wzrasta świadomość istnienia sprzecznych cech, które mogą ujawniać się w relacjach z innymi ludźmi w różnych sytuacjach. Uczeń uświadamia sobie, że inaczej zachowuje się w kontaktach z najbliższymi w rodzinie, inaczej w grupie rówieśniczej, jeszcze inaczej np. podczas lekcji. Procesowi kształtowania się obrazu samego siebie towarzyszą zmiany emocjonalne przejawiające się m.in. chwiejnością nastrojów. Ten brak stabilności emocjonalnej związany z konstruowaniem własnej tożsamości może przyczynić się do braku rozeznania w tym, kim się w rzeczywistości jest i w konsekwencji podejmowania intensywnych prób poszukiwania swojego miejsca w grupie i społeczeństwie. Młodzi ludzie przejawiają zatem silną potrzebę angażowania się w jakąś społecznie wartościową działalność. Chętnie robią coś indywidualnie lub zespołowo, mają ogromną potrzebę podejmowania wyzwań, a tam, gdzie mogą, gdzie nie są ograniczani nakazami i zakazami, odważnie „biorą sprawy w swoje ręce”. Różne formy uczestniczenia młodych ludzi w życiu społecznym pozwalają im gromadzić cenne doświadczenia, zacieśniać relacji z innymi ludźmi, lepiej rozumieć potrzeby swoje i innych, odkrywać różnice i podobieństwa między sobą a innymi. W ten sposób młodzi ludzie rozwijają postawy społecznie odpowiedzialne.

Prof. UAM dr hab. Kinga Kuszak
Wydział Studiów Edukacyjnych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu

Koncepcja zajęć „Efekt Domina” w materiałach dydaktycznych dla nauczycieli

Materiały dydaktyczne dla nauczycieli „Efekt Domina” do pracy z uczniami w wieku 10-12 lat podejmują zagadnienia interesujące osoby w tym właśnie wieku. Zachęcamy uczniów do tego, by zastanowili się, na ile pasje mogą zmienić jakość życia, uczynić je lepszym. Motywujemy, by odkrywali, rozwijali i pielęgnowali własne pasje. Kolejne propozycje odnoszą się już do ważnego w tym okresie kształtowania relacji z drugim człowiekiem. Dla uczniów w tym wieku „zwierciadłem”, w którym się przeglądają, jest przecież grupa rówieśnicza. Funkcjonując w środowisku rówieśników, muszą ukształtować kompetencje niezbędne do tworzenia różnych typów relacji. Ich fundamentem jest wzajemny szacunek. Apelujemy zatem: „szanuj drugiego człowieka i jego prawo do wolności”. Chcemy też zwrócić uwagę, jak ważne jest podejmowanie wspólnych działań, tworzenie bliskich więzi, które prowadzą do poczucia bezpieczeństwa w grupie, wśród bliskich choć niekoniecznie spokrewnionych ze sobą osób. Zachęcamy więc do rozmów i dyskusji na temat tego, czym jest wspólnota. Inspirujemy jednocześnie do tworzenia szkolnych, klasowych wspólnot. Podstawą istnienia wspólnoty jest możliwość swobodnej wymiany myśli, poglądów w warunkach, w których każdy czuje się akceptowany i rozumiany. Motywujemy więc do poszukania odpowiedzi na pytanie: dlaczego warto szukać przestrzeni do porozumienia się z innymi. W kolejnej lekcji zwracamy uwagę na to, że oprócz przestrzeni wspólnej, w której się spotykamy, wymieniamy myśli, przedstawiamy indywidualne perspektywy, dyskutujemy, działamy, każdy z nas ma swoją przestrzeń wyznaczoną przez indywidualne granice, które inni powinni szanować i których nikomu nie wolno przekroczyć bez naszej zgody. Apelujemy zatem: „szanuj granice innych ludzi i nie pozwalaj przekraczać własnych”. To odpowiedni moment w rozwoju młodego człowieka, aby takie zagadnienia poruszać, bo przecież właśnie teraz podejmuje próby sprawdzania siebie i swoich możliwości. Dwa kolejne scenariusze kończące cykl spotkań „Efekt Domina” dotyczą spraw, które dzieją się wokół nas, w społecznościach lokalnych, w których żyjemy. Chcemy więc zachęcić młodych ludzi, by nie pozostawali obojętni na ważne sprawy i reagowali, gdy innym dzieje się krzywda. Namawiamy, by brali sprawy w swoje ręce!

Kolejność scenariuszy lekcji

Scenariusze lekcji „Efekt Domina” zostały pomyślane jako zajęcia do realizacji w ramach lekcji wychowawczych.

Proponujemy następującą kolejność ich przeprowadzenia:

- Szukaj pasji, która może uczynić Twoje życie lepszym (lekcja inspirowana reportażem z Gwatemali);
- Szanuj drugiego człowieka i jego prawo do wolności (lekcja inspirowana reportażem z Suazi);
- Twórz wspólnotę (lekcja inspirowana reportażem z Kolumbii);
- Szanuj granice innych ludzi i nie pozwól przekraczać własnych (lekcja inspirowana reportażem z Indii);

- Żyj w zgodzie z innymi (lekcja inspirowana reportażem z Bangladeszu);
- Szukaj przestrzeni do porozumienia się (lekcja inspirowana reportażem z Rwandy);
- Nie pozostawaj obojętny na ważne sprawy (lekcja inspirowana reportażem z Filipin);
- Reaguj, kiedy komuś dzieje się krzywda (lekcja inspirowana reportażem z Papui-Nowej Gwinei).

Struktura lekcji

Wszystkie scenariusze lekcji wychowawczych są inspirowane fragmentami reportaży z cyklu „Efekt Domina”. Wspólnie obejrzone filmy mają zachęcić młodych ludzi do refleksji i rozmów o sprawach bliskich, dziejących się tuż obok, dotyczących kolegów, rówieśników, osób z najbliższego otoczenia. Mają także skłonić do namysłu nad ogólniejszym zagadnieniem natury ludzkiej.

Proponowane lekcje mają stałą strukturę i składają się z następujących elementów:

- 1. Wprowadzenie** – zainspirowanie uczniów, zwrócenie uwagi na zagadnienie, które będzie przedmiotem wspólnych refleksji i działań.
- 2. Rozmowa** – prowadzona w parach, mniejszych lub większych zespołach, na forum klasy. Jest ona okazją do wymiany poglądów, dzielenia się refleksjami, pomysłami. Jest momentem, w którym każdy uczeń ma prawo powiedzieć to, co czuje, że jest ważne, czym chciałby podzielić się z innymi. Udział w rozmowie jest dobrowolny.
- 3. Zapowiedź projekcji filmu** – zwrócenie uwagi uczniów na zasadnicze treści reportażu, przygotowanie ich do aktywnego i uważnego oglądania.
- 4. Projekcja filmu.**
- 5. Refleksja po filmie** – to możliwość swobodnego, spontanicznego podzielenia się z innymi swoimi spostrzeżeniami, refleksjami. W tym miejscu proponujemy nauczycielom pytania ukierunkowujące rozmowę z uczniami. Skorzystanie z tej propozycji nie jest jednak konieczne. Można przecież zaproponować uczniom: „Zapytajcie o to, co Was zastanawia, nurtuje, niepokoi”.
- 6. Zadanie** – celem wspólnych działań jest „przepracowanie” zagadnienia, problemu, jego przeżycie i zrozumienie.
- 7. Rozmowa podsumowująca** – porządkuje informacje, emocje. Jest okazją do tego, by wspólnie nazwać to, co działo się podczas lekcji.
- 8. Podsumowanie** – jest nawiązaniem do sformułowanych na wstępie celów, trzech kroków: wiem, czuję, pomagam. Ta część umożliwi nauczycielom i uczniom przeprowadzenie ewaluacji.

Zajęcia prowadzone według zaproponowanych scenariuszy można w dowolny sposób modyfikować, zmieniając przebieg, wprowadzając inne propozycje działań, poszerzając o zagadnienia, które zaproponują uczniowie lub nauczyciel. Można też z pewnych zagadnień zrezygnować. Jeżeli uczniowie

wspólnie z nauczycielem dostrzegą taką potrzebę, można też do interesującego tematu powrócić przy innej okazji, na kolejnej lekcji.

Scenariusze zajęć „Efekt Domina” a podstawa programowa kształcenia ogólnego

Materiały dla nauczycieli „Efekt Domina” są propozycją do realizacji w ramach działalności edukacyjnej szkoły określonej w programie wychowawczo-profilaktycznym.

Zaproponowane scenariusze lekcji wychowawczych są zgodne z podstawą programową kształcenia ogólnego, w której podkreślono, iż: „działalność wychowawcza szkoły należy do podstawowych celów polityki oświatowej państwa (...). Zadaniem szkoły jest ukierunkowanie procesu wychowawczego na wartości, które wyznaczają cele wychowania i kryteria jego oceny. Wychowanie ukierunkowane na wartości zakłada przede wszystkim podmiotowe traktowanie ucznia, a wartości skłaniają człowieka do podejmowania odpowiednich wyborów czy decyzji”.

Treści zaproponowane w scenariuszach odnoszą się m.in. do:

- kształtowania systemu wartości wśród uczniów, w tym współpracy, solidarności, altruizmu;
- rozwijania u uczniów poczucia godności osobistej i poszanowania godności innych osób;
- rozwijania postawy aktywności w życiu społecznym oraz odpowiedzialności za zbiorowość;
- kształtowania prospołecznych postaw w tym: rozwijania postawy otwartości na potrzeby drugiego człowieka, szacunku wobec niego i umiejętności prowadzenia z nim dialogu.

Spójrz uważnie na swoją klasę!

Materiały dydaktyczne „Efekt Domina” są propozycją dla nauczycieli, którzy dostrzegają konieczność podejmowania z uczniami tematów ważnych i aktualnych. Aby takie działania wraz z młodymi ludźmi podjąć, trzeba najpierw uważnie przyrzeć się całej klasie i każdemu uczniowi z osobna. Wynikiem tego skupienia się na jednostkach i na grupie będzie refleksja nad tym: jacy są moi uczniowie, co lubią, czego najbardziej potrzebują, jakie są ich zainteresowania, silne strony, w czym są dobrzy. Pozwoli to też dostrzec, co może być dla nich trudne, krępujące, co może wywołać kontrowersję, czego mogą nie zrozumieć. Ta refleksja pozwoli dokonać wyboru i modyfikacji treści, które zostały zaproponowane w scenariuszach. Materiały zostały bowiem pomyślane tak, aby to nauczyciel i uczniowie kreowali własną przestrzeń edukacyjną. I nie chodzi tu o to, by pewnych tematów nie podejmować, unikać dyskusji o tym, co trudne, ale by czynić to tak, by zapewnić wszystkim uczniom bezpieczeństwo emocjonalne, poczucie komfortu i satysfakcji z podejmowanych działań. Każda lekcja jest okazją do odkrywania spraw ważnych, do dyskusowania, działania i poszukiwania rozwiązań, do odnoszenia sukcesów. Jest okazją do wspólnego poznawania siebie i uczenia się siebie nawzajem!

Pomaganie przez diagnozowanie

Każdy nauczyciel dobrze wie, że **dziecko trzeba umieć zobaczyć**. To jeszcze nie oznacza, że trzeba je od razu zrozumieć czy próbować rozumieć, po prostu wystarczy zatrzymać na nim wzrok. Jest to dość trudne, gdy uczniów w klasie jest dwudziestu, trzydziestu. Co można dostrzec w dziecku, gdy prowadzi się lekcję, a spoglądanie na konkretną osobę jest jedną z licznych czynności wykonywanych w tej samej chwili, obok słuchania, mówienia, odpowiadania na pytania, pisania na tablicy czy podawania zadania? Co można zrozumieć z tego, co dzieje się pomiędzy uczniami, czyli jaką wiedzę o relacjach w klasie da się wywieść z koncentracji uwagi na dwóch bądź trzech osobach na raz? Czy nauczyciel może zaufać temu, co – prowadząc lekcję – pobieżnie zobaczył, szybko przeczytał i niezbyt dokładnie usłyszał? Może choćby część z efektów tych obserwacji to złudzenie, zatem i pochodzące z nich wnioski są raczej nieprawdziwe?

Żeby móc porządnie pomyśleć o uczniu poza lekcją, trzeba mieć do czego sięgnąć. Do pamięci tego, co ujrane i usłyszane? Czy nauczyciel może być jej tak bardzo pewny? Czy nie powinien słusznie obawiać się przedwczesnego wyciągania wniosków nawet nie z tego, co zobaczył, ale przetworzenia tych informacji we własnej głowie? Czy myśląc o uczniu, **naprawdę myśli o nim**, czy nie o jakimś jego wyobrażeniu, nawet niekoniecznie zdając sobie z tego sprawę wśród wielości wrażeń i spraw? Jeśli jako wychowawcy i nauczyciele chcemy skutecznie uczyć, działać wychowawczo oraz – gdy trzeba – **realnie pomóc drugiej osobie**, sami powinniśmy nauczyć się **nauczycielskiego diagnozowania potrzeb dziecka**.

Ponieważ nie wszyscy wierzą w skuteczność tej metody, trzeba ją wypróbować w szkole na co dzień. Nie chodzi w niej o potrzeby wydobywane w gabinecie szkolnego pedagoga czy psychologa za pomocą specjalistycznych metod (te oczywiście są bardzo przydatne, a nieraz konieczne), lecz właśnie o stosowany na bieżąco, diagnostyczny warsztat nauczyciela, odpowiedzialne budowanie **nauczycielskiej wiedzy o dziecku** oraz praktyczną pracę z nią w zespole osób uczących w szkole czy w konkretnej klasie.

Każdy nauczyciel ma tu wiele możliwości, zwłaszcza jeśli może pracować z drugą osobą w tej samej grupie dzieci. Diagnostyka może wyplýwać z **analizy materialnych prac uczniowskich** (rysowanych, malowanych, pisanych) zachowywanych bądź kopiowanych przez uczącego, mających status dowodów uczenia się ich autorów. Może też wynikać z **uwąznego przyglądania się bieżącej pracy dzieci, czyli z jej monitorowania** połączonego z notowaniem drobnych obserwacji. Wiele powie uczącemu prowadzona przez jego koleżankę czy kolegę **obserwacja ukierunkowana na zachowania jednego ucznia lub dwójki uczniów**, a także **nieukierunkowana, wyłapująca jedynie (lub aż!) niemal wszystkie działania nauczyciela i uczniów**, co pozwoli przyjrzeć się również potrzebom grupy dzieci oraz zrozumieć sprzężenie między tym, co robi w klasie uczący, a postępowaniem uczących się. Obserwację tę można dzielić wedle czasu i etapów zajęć, analizując na przykład tylko pierwsze 15 czy ostatnie 10 minut lekcji.

Warto więc z takich diagnostycznych możliwości skorzystać, pomóc dzieciom i samemu sobie, skoro jedną z korzyści okaże się wzmocnienie własnych zawodowych kompetencji.

Agata Patalas

Polonistka, wieloletnia nauczycielka w publicznym i społecznym liceum ogólnokształcącym, wielokulturowym i z programem matury międzynarodowej, była wicedyrektorka ds. wychowawczych w tym ostatnim. Twórczyni autorskich programów rozwijania humanistycznych pasji i umiejętności uczniowskich. Tutorka i wykładowczyni w Szkole Edukacji Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności i Uniwersytetu Warszawskiego. Działaczka społeczna na rzecz społeczeństwa otwartego. Znawczyni edukacji formalnej i nieformalnej.

GWATEMALA

SCENARIUSZ LEKCJI

SZUKAJ PASJI, KTÓRA MOŻE
UCZYNIĆ TWOJE ŻYCIE LEPSZYM

GWATEMALA

Dżungla, wulkany i kultura indiańska

Gwatemala to niewielki kraj w Ameryce Środkowej o powierzchni ponad 108 tys. km², zamieszany przez prawie 17 mln ludzi. Graniczy z Salwadorem, Hondurasem, Meksykiem i Belize. Ma dostęp do Oceanów Spokojnego i Atlantyckiego. Jego stolica nosi taką samą nazwę jak cały kraj.

Leży w strefie klimatu równikowego. Północna część jego terytorium znajduje się pod wpływem ciepłego i wilgotnego prądu morskiego, a południowe wybrzeże jest wystawione na działanie zimnego prądu. Istotny wpływ na rozkład temperatur mają wysokości nad poziomem morza. Na północy kraju rosną lasy tropikalne, a w nich palmy, bambusy, mahonie oraz liany. Na obszarach nadmorskich spotykamy zaś lasy namorzynowe. Duże różnice wysokości w ukształtowaniu powierzchni powodują występowanie piętrowego układu roślinności.

Na terenie Gwatemali jest kilkadziesiąt wulkanów, z czego dziewięć przejawiało aktywność w ciągu ostatnich 200 lat. W czerwcu 2018 roku nastąpiła erupcja wulkanu Fuego (z hiszpańskiego „wulkan ognia”), który jest najbardziej aktywnym wulkanem Ameryki Środkowej. Wyrzucił on w powietrze gorącą lawę, popiół i dym oraz przyczynił się do śmierci wielu osób. Prawie 60 procent mieszkańców kraju stanowią potomkowie Europejczyków oraz Latynosi. Reszta to w większości rdzenna ludność indiańska – Majowie – która zajmuje najniższe pozycje

w strukturze społecznej. Lud ten stworzył wspaniałą cywilizację, po której pozostały arcydzieła architektury i rzeźby, a także osiągnięcia w różnych dziedzinach nauki – astronomii, matematyce, medycynie. To właśnie Majów uważa się za twórców gry w piłkę nożną.

Jedni przeciw drugim

Rozwarstwienie społeczne w Gwatemali nadal jest widoczne na każdym kroku. Obok właścicieli pięknych, luksusowych domów i jachtów żyją biedni ludzie, którzy często są niedożywieni i nie mają dostępu do edukacji. Około 45 procent dzieci do piątego roku życia jest niedożywionych. Dwie trzecie ludności nie mają dostępu do wody pitnej, a połowa mieszka w domach bez prądu. Najbardziej narażeni na te problemy są Majowie, którzy często są pozbawiani ziemi, przesiedlani i nie mają stałej pracy.

W 1977 roku para Kanadyjczyków założyła tu klinikę Casa Guatemala, gdzie udzielano pomocy medycznej. Później powstała szkoła z internatem, która daje szansę na lepszą przyszłość i dba o wykształcenie dobrych nawyków żywieniowych. Dzieci uczą się nie tylko alfabetu, ale też jak sadzić, uprawiać i nawadniać rośliny oraz hodować zwierzęta. Poprzez pomaganie w kuchni czy na farmie wdrażają się do systematycznej, odpowiedzialnej pracy.

Czas trwania
45 minut

TEMAT

Szukaj pasji, która może uczynić Twoje życie lepszym

Zaaranżuj salę do pracy w grupach. Wydrukuj materiały z załączonej płyty. Przygotuj projekcję fragmentów filmu zamieszczonych na płycie. Przed zajęciami zapoznaj się z całym odcinkiem dostępnym na stronie www.kulczykfoundation.org.pl.

DLACZEGO WARTO PORUSZYĆ TEN TEMAT

Jacques Leclerc wyraził przekonanie, że „największą umiejętnością życia – i najrzadszą – jest uznanie tego, kim jesteśmy, robienie tego, co umiemy – i tylko tego – i znalezienie w tym szczęścia”. To jego recepta na życie pełne pasji, życie spełnione, dobrej (lepiej) jakości. Zapytajmy zatem tak, jak czynią to autorzy książki „Rewolucja w uczeniu”, Jeanette Vos i Gordon Dryden: „Skoro obecnie niemal wszystko jest możliwe, to co naprawdę chciałbyś robić? Co jest twoją prawdziwą pasją? Czym wolałbyś się zajmować bardziej niż wszystkim innym?”¹. I tak jak oni zachęćmy: „Podejmij wyzwanie i nie bój się marzyć”. Marzenia sprawiają, że zaczynamy myśleć o sprawach początkowo nieosiągalnych, tak odległych, że wręcz niemożliwych do realizacji. Jeżeli jednak przekształcimy marzenia w konkretne cele, określone kroki, działania, których realizacji się podejmiemy, okazuje się, że to, o czym marzymy, ma szansę się urzeczywistnić. Wyznaczajmy sobie konkretne cele. Łatwiej bowiem podjąć działanie, gdy mamy określony, realny, bliski cel. Określajmy też terminy ich osiągnięcia, to nas zmobilizuje do działania. Każdego dnia zastanówmy się, na ile udało nam się zbliżyć do celu, co dobrego już się wydarzyło. To sprzyja utrzymaniu wysokiego poziomu motywacji. Wtedy jest szansa, że podjęte działania doprowadzą nas do pierwszego sukcesu, który uskrzydla, motywuje do dalszych działań. Sprawia, że zaczynamy do-

Zagadnienie

¹ G. Dryden, J. Vos, *Rewolucja w uczeniu*, Zysk i S-ka, Poznań 2003.

Cele

Wprowadzenie

Film
– zapowiedź,
projekcja
i refleksja

strzeżać sens tego, co robimy. Zaczynamy się tym cieszyć. Coraz głębiej wciąga nas to, co sobie wymyśliliśmy, to, co robimy. I w pewnym momencie zapominamy o wysiłku, który wkładamy w realizację kolejnego celu, kolejnego zadania. Nie dostrzegamy upływającego czasu. Zaczynamy odczuwać satysfakcję i radość z tego, że działamy, że pokonujemy kolejne trudności zewnętrzne i własne ograniczenia, że osiągamy kolejne założone cele. Jesteśmy szczęśliwi, czujemy się spełnieni, ponieważ realizujemy naszą pasję. Zapraszamy zatem uczniów i nauczycieli do udziału w lekcji poświęconej odkrywaniu i realizacji pasji. Zainspirujcie się historią Heather Graham, dyrektorki Casa Guatemala, oraz jednej z jej podopiecznych – Filomeny.

CELE ZAJĘĆ

Może uda się zrobić z uczniami jeden krok, może dwa, a może aż trzy. Zawsze będzie to Wasz wspólny sukces – Twój i Twoich uczniów!

Krok 1 – WIEM: Uczeń wie, że pasja może zmienić jego życie na lepsze.

Krok 2 – CZUJĘ: Uczeń wie, że umiejętność określenia celu w życiu jest jednym z warunków odczuwania szczęścia.

Krok 3 – POMAGAM: Uczeń jest gotowy podjąć działanie, aby poprawić jakość swojego i/lub czyjegoś życia.

WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ

Przed zajęciami zaaranżuj przestrzeń sali tak, aby można było w niej przeprowadzić zajęcia ruchowe, a następnie pracować w zespołach, siedząc przy stolikach. Z odpowiednim wyprzedzeniem zapytaj uczniów, czy są wśród nich osoby, które byłyby gotowe poprowadzić zajęcia ruchowe przy muzyce, może to być dowolny układ choreograficzny, taniec, zumba itp. Poproś ochotników, by zachęcili kolegów i koleżanki do wspólnego ruchu przy muzyce.

Wskazówka:

Dopinguj działania, pamiętaj, by nie stać z boku, bierz czynny udział w zajęciach, by uczniowie nie czuli się obserwowani, w ten sposób możesz przyczynić się do zacieśniania swojej relacji z nimi.

Zapytaj uczniów:

- Jak czuliście się podczas aktywności ruchowej?
- Jak oceniacie to doświadczenie?
- Co waszym zdaniem jest potrzebne, aby robić coś z pasją?
- W jaki sposób można innych zarażać swoją pasją?

Wskazówka:

Jeśli Twoi uczniowie krępują się i niechętnie występują przed resztą grupy, wybierz nagrania takiej aktywności z internetu – postaraj się wyszukać film, w którym instruktor zaraża energią i swoją pasją.

ZAPOWIEDŹ PROJEKCJI FILMU

Zaproś uczniów do wspólnego obejrzenia przygotowanego materiału. Wyjaśnij, że bohaterkami materiału będą m.in. dyrektorka Casa Guatemala, pani Heather Graham, oraz Filomena – jedna z jej podopiecznych. Poproś, by uczniowie oglądając materiał, zwrócili uwagę na następujące kwestie:

- W jaki sposób pasja Heather Graham zmienia życie dzieci z Gwatemali?
- Co zmieniło się w życiu Filomeny dzięki temu, że trafiła do Casa Guatemala?

PROJEKCJA FILMU

REFLEKSJA PO FILMIE

Po projekcji filmu poproś uczniów, by dobrali się w pary. zaproponuj, by podzielili się z kolegą lub koleżanką refleksjami związanymi z obejrzanym materiałem.

Możesz sformułować następujące pytania ukierunkowujące:

- Co zwróciło waszą uwagę w tym materiale?
- Dlaczego pracownicy Casa Guatemala podejmują działania na rzecz dzieci?

Następnie zaproś uczniów do wspólnej rozmowy. Zapytaj:

- Co pasja może zmienić w życiu człowieka?
- Czy nasza pasja zmienia tylko nasze życie, czy może też wpłynąć na nasze otoczenie?
- Jak waszym zdaniem czują się osoby, które mają w życiu jakąś pasję?

Wskazówka:

Zadbaj o to, by uczniowie mogli spokojnie porozmawiać w parach. Następnie poproś, by podzielili się z innymi swoimi przemyśleniami. Rozmawiając z uczniami, możesz przywołać znane im osoby działające z pasją na rzecz innych ludzi, np. Jerzego Owsiaka – jego pasją jest organizacja imprez masowych oraz pomoc osobom potrzebującym, dzięki czemu powstała Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy.

ZADANIE

Moja pasja może pomóc innym

Pomóż uczniom utworzyć trzyosobowe zespoły. Poproś, aby poszukali wspólnych lub uzupełniających się pasji, dzięki którym mogliby poprawić jakość życia osób w swoim otoczeniu. Zasugeruj, że każdy zespół powinien przejść przez następujące etapy pracy:

1. Ustalenie wspólnych pasji i zainteresowań.
2. Odszukanie w najbliższym otoczeniu osób, które potrzebują wsparcia.
3. Określenie celu, który zespół chciałby osiągnąć.
4. Zaprojektowanie działania, w którym uczniowie połączą siły na rzecz potrzebujących osób.

Wyłomucz uczniom, że mogą rozmawiać o pasjach pozaszkolnych, o tym, co lubią robić, co ich interesuje, czemu chętnie poświęcają czas. Kiedy uczniowie będą gotowi, poproś zespoły o przedstawienie swoich pomysłów reszcie klasy.

ROZMOWA

Zacznij od zadania uczniom następujących pytań:

- Które koncepcje moglibyście zrealizować w naszej szkole?
- Czy przedstawione pomysły mogą pomóc zmienić życie innych ludzi na lepsze?

Podopieczni Casa Guatemala.

Zadanie

Rozmowa

Porozmawiaj z uczniami na temat ich wrażeń po przeprowadzonej lekcji, pozwól im swobodnie omawiać ich punkt widzenia. Nie krytykuj, jeśli ich wizja nie zgadza się z założeniem zajęć. Poproś o dokładne przedstawienie swojego stanowiska i poparcie go argumentami.

Na koniec zapytaj:

- Czym dla was jest pasja i możliwość jej rozwijania?
- Co pasja zmienia w życiu ludzi?
- Na ile życie z pasją może odmienić życie nasze i innych ludzi?

Wskazówka:

Przed dyskusją wspomnij o zasadach formułowania wypowiedzi o charakterze konstruktywnej krytyki oraz o szanowaniu uczuć innych. Umiejętność wyrażania własnych opinii oraz stosowania konstruktywnej krytyki może być kształtowana jedynie w przestrzeni swobody dającej poczucie sprawczości i pozwalającej poczuć się ekspertem w danej dziedzinie – co podnosi poczucie własnej wartości i samoocenę. Uczniowie, którym daje się swobodę wyrażania opinii, wiedzą, że ma ona znaczenie oraz że tak jak nauczyciel mogą udzielać innym cennych informacji zwrotnych, chętniej także angażują się w pomoc rówieśnikom. W ten sposób możemy przekazać uczniom większą odpowiedzialność za proces uczenia się, pomóc kształtować zdolności przywódcze oraz umożliwić doskonalenie umiejętności pracy w grupie.

Podsumowanie

PODSUMOWANIE

Poprowadź uczniów przez następujące etapy:

1. Uświadomienie im wiedzy na temat sytuacji drugiego człowieka (**WIEM**);
2. Zwrócenie uwagi na rolę emocjonalnego rozumienia czyjegoś problemu i utożsamiania się z tą osobą (**CZUJĘ**);
3. Podjęcie decyzji o aktywnej pomocy (**POMAGAM**).

WIEM:

Uczniowie rozumieją, że posiadanie pasji może zmienić życie nasze i osób z naszego otoczenia na lepsze.

CZUJĘ:

Doświadczenie przyjemności w związku z posiadaniem pasji może być jeszcze większe, jeśli nauczymy się dzielić naszym szczęściem i zdolnościami. Zdarza się, że ludzie marnotrawią swój potencjał, ponieważ nie rozumieją, co powinni zrobić ze swoim życiem. Często to właśnie pasja pozwala odkryć możliwości drzemące w nas i w innych.

POMAGAM:

Poproś uczniów, żeby wybrali spośród pomysłów omawianych na lekcji trzy, które mogłyby zrealizować jako zadania projektowe. Podziel grupę na zespoły projektowe – w zadaniu mogłyby również uczestniczyć uczniowie innych klas. Na kolejnych lekcjach pomóż zespołom stworzyć plan działania. Wspólnie omawiajcie poszczególne etapy pracy, wątpliwości i postępy. Na zakończenie realizacji projektów zorganizujcie pokaz filmików lub prezentacji multimedialnych przedstawiających działania zespołów

SCENARIUSZ LEKCJI

SUAZI

SZANUJ DRUGIEGO CZŁOWIEKA
I JEGO PRAWO DO WOLNOŚCI

SUAZI

Maleńkie państwo na końcu świata

Suazi to kraj o powierzchni trochę ponad 17 tys. km², czyli mniej więcej wielkości województwa podkarpackiego, zamieszkały przez około 1,5 mln ludzi. Leży w Afryce południowej i graniczy z Mozambikiem oraz Republiką Południowej Afryki. Jego stolicą jest Mbabane, a siedziba parlamentu i króla znajduje się w Lobambie.

Kraj ten charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem krajobrazów. Przy granicy z Mozambikiem rozciągają się góry, na wschodzie – równinne sawanny, a lasy deszczowe z różnorodną roślinnością porastają północny zachód kraju. Występuje tu klimat zwrotnikowy wilgotny z dwiema porami deszczowymi: od marca do kwietnia oraz od września do października.

Monarchia absolutna – szansa czy zagrożenie?

Suazi jest obecnie jednym z nielicznych krajów na świecie, w których nadal panuje monarchia absolutna. Głową państwa jest otaczany wielkim kultem król Mswati III, który panuje od 1986 roku.

Z założenia monarchia wiąże się z tradycją, stabilizacją, odpowiedzialnością za swój naród i powagą pełnionego urzędu. Jednak taki system pozwala królowi na życie ponad stan, wydawanie pieniędzy z kasy państwowej, dbanie tylko o siebie i swoich bliskich. Król jest głową państwa i może zmienić prawo, a nawet nazwę swego kraju na Królestwo eSwatini, czyli ziemię Suazi, co uczynił na 50-lecie istnienia państwa.

Chociaż większość mieszkańców jest chrześcijanami różnych wyznań, to nadal praktykowane jest tu wielożeństwo. Poligamia jest wpisana w tradycję. Obecny król ma 15 żon,

choć trzy z nich uciekły. Jego ojciec, który zmarł w wieku 82 lat, miał 70 żon i ponad 200 dzieci.

Suazi ma wielki potencjał turystyczny, niestety nie jest on prawie w ogóle wykorzystywany. Większość mieszkańców kraju żyje poniżej progu ubóstwa, a co drugi zdolny do pracy człowiek jest bezrobotny.

Magia tradycji a żony króla

Co roku w sierpniu lub na początku września w Suazi odbywa się tradycyjny taniec trzciny. Młode dziewczyny z każdego

zakątka tego kraju przybywają na stadion i składają w hołdzie królowej matce świeżo ściętą trzcinę. Niektóre dziewczynki mają tylko kilka lat i często nie rozumieją, po co tu są i dlaczego to robią.

Najważniejszym momentem uroczystości jest taniec króla, który wita się z każdą grupą i wypatruje kandydatki na nową żonę. Wiele tancerek marzy, aby zostać jego żoną i przygotowuje się na to święto cały rok, widząc w tym szansę na lepsze życie. Kobiety są podporządkowane mężczyznom i nie mają prawa własności. Bez ich zgody nie mogą mieć paszportu, podpisać umowy czy założyć konta w banku.

Jak szerzyć świadomość zdrowotną?

Według COSPE, włoskiej organizacji działającej na terenie Suazi, jest tu najwyższy na świecie odsetek nosicieli wirusa HIV i chorych na AIDS – problem dotyczy ponad jednej trzeciej społeczeństwa. Często bardzo młode dziewczyny wychodzą za mąż i muszą dzielić się swoim mężem z innymi żonami. Są narażone na zakażenie i rozwój choroby, gdyż boją się przyjmować leki, aby nie być prześladowane i napiętnowane.

Czas trwania
45 minut

TEMAT

Szanuj drugiego człowieka i jego prawo do wolności

Zaaranżuj salę do pracy w grupach. Wydrukuj materiały z załączonej płyty. Przygotuj projekcję fragmentów filmu zamieszczonych na płycie. Przed zajęciami zapoznaj się z całym odcinkiem dostępnym na stronie www.kulczykfoundation.org.pl.

DLACZEGO WARTO PORUSZYĆ TEN TEMAT

Szanować kogoś to znaczy poważać tę osobę, odnosić się do niej z szacunkiem. Czym zatem jest szacunek dla innych ludzi? Najprościej rzecz ujmując – to stosunek do osób uważanych za wartościowe, godne uznania. Szacunek jest wartością moralną. To sposób, w jaki należy traktować innych ludzi i samego siebie, aby nie naruszać godności tych osób i własnej. Z kolei godność człowieka wynika z jego natury, jest wrodzoną i niezbywalną cechą każdego człowieka, niezależną od płci, wieku, kondycji umysłowej i fizycznej, wykształcenia, stanu posiadania czy pozycji społecznej. Jest wynikiem jego podmiotowości jako osoby. Żeby lepiej zrozumieć, co to oznacza, przywołajmy słowa Janusza Gajdy: „chodzi nie tylko o wierność sobie, o potwierdzenie siebie, ale i o uwiarygodnienie własnych wartości w łączności z drugim człowiekiem, o realizowanie się w kontaktach interpersonalnych w sposób zgodny z właściwą, osobową własną godnością”¹. Godność człowieka jest więc potwierdzana w relacjach z innymi ludźmi. Poszanowanie godności wymaga otwartości, wrażliwości, uważności, zrozumienia potrzeb drugiego człowieka, gotowości do respektowania jego praw i praktycznej umiejętności tworzenia przestrzeni do uzewnętrzniania jego prawa do wolności osobistej. Jest relacją wzajemną: ja szanuję godność drugiego człowieka i mam prawo oczekiwać od niego tego samego.

Zagadnienie

¹ J. Gajda, *Wolność podstawowym warunkiem godności człowieka* [w:] A. M. de Tchorzewski (red.), *Wolność jako wartość i problem edukacyjny*, Wers, Bydgoszcz 1999, s. 21.

Cele

CELE ZAJĘĆ

Może uda się zrobić z uczniami jeden krok, może dwa, a może aż trzy. Zawsze będzie to Wasz wspólny sukces – Twój i Twoich uczniów!

Krok 1 – WIEM: Uczeń wie, że każdy człowiek ma prawo do szacunku.

Krok 2 – CZUJĘ: Uczeń zdaje sobie sprawę z tego, jak może czuć się osoba, którą pozbawiono prawa do szacunku lub je ograniczono.

Krok 3 – POMAGAM: Uczeń wyraża gotowość budowania w klasie relacji opartych na wzajemnym szacunku.

Wprowadzenie

WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ

Poproś uczniów, by utworzyli kiluosobowe zespoły. Każdej grupie daj kartkę z poniższymi wypowiedziami:

Jesteś beznadziejny!
Do niczego się nie nadajesz!
Nikt inny nie wymyśliłby takiej głupoty!
Co ty sobie właściwie wyobrażałeś?!
Jak zwykle się nie popisałeś!
Zamknij się!
Nie będę cię słuchał!
Wyglądasz w tym głupio!
Wygadujesz bzdury!
Zrób coś z tymi włosami!
Jak ty wyglądasz?!
Jesteś nudny!

Poproś, aby uczniowie spróbowali określić:

- Co łączy te wypowiedzi? Co jest ich cechą wspólną?
- Jak czuje się człowiek, do którego są kierowane takie komunikaty?
- Wyrazem czego mogą być te wypowiedzi?
- Czy byli adresatami takich komunikatów?
- Jak się wówczas czuli?

Daj uczniom czas na swobodne rozmowy w zespołach. Następnie poproś o refleksje podsumowujące. Możesz jeszcze raz zadać te same pytania.

Wskazówka:

Spróbuj pokierować rozmową tak, aby uczniowie zwrócili uwagę, że zaprezentowane komunikaty są wyrazem braku szacunku dla drugiego człowieka. Możesz zaznaczyć, że pozbawiona szacunku relacja z drugim człowiekiem wywołuje negatywne emocje, przede wszystkim uczucie upokorzenia, poniżenia. Pojawiają się one wówczas, gdy ktoś z nas kpi, wyraża wobec nas pogardę, wymaga czegoś, czego nie jesteśmy w stanie wykonać, nie szanuje naszych praw, zakazuje nam czegoś lub coś nakazuje, ośmiesza nas.

Zapytaj uczniów:

- W czym przejawia się szacunek wobec innych ludzi?

Pozwól uczniom na swobodne rozmowy w zespołach, podsumowując je, spróbujcie zdefiniować, czym jest szacunek dla drugiego człowieka.

ZAPOWIEDŹ PROJEKCJI FILMU

Zaproponuj uczniom wspólne obejrzenie reportażu. Wyjaśnij, że akcja filmu rozgrywa się w Suazi, a bohaterkami są tamtejsze dziewczynki i młode kobiety.

PROJEKCJA FILMU

REFLEKSJA PO FILMIE

Zaproś uczniów do podzielenia się refleksjami związanymi z projekcją filmu.

ZADANIE

Różne oblicza szacunku

Poproś uczniów, aby dobrali się w kilkuosobowe zespoły. Zaproponuj następujące tematy do dyskusji:

- Szacunek dla wolności człowieka: na czym polega, w czym się przejawia.
- Szacunek dla ciała człowieka: na czym polega, w czym się przejawia.
- Szacunek dla wrażliwości, duchowości człowieka: na czym polega, w czym się przejawia.
- Szacunek dla poglądów i przekonań: na czym polega, w czym się przejawia.

Daj zespołom możliwość wyboru zagadnienia, które chcą omówić, zarezerwuj czas na swobodne rozmowy. Po dyskusji w grupach poproś o podzielenie się refleksjami.

Na zakończenie zajęć poproś uczniów, aby spróbowali przekształcić wypowiedzi zapisane na kartkach, które otrzymali na początku lekcji, w komunikaty wyrażające szacunek dla drugiego człowieka.

PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

Poprowadź uczniów przez następujące etapy:

1. Uświadomienie im wiedzy na temat sytuacji drugiego człowieka (**WIEM**);
2. Zwrócenie uwagi na rolę emocjonalnego rozumienia czyjegoś problemu i utożsamiania się z tą osobą (**CZUJĘ**);
3. Podjęcie decyzji o aktywnej pomocy (**POMAGAM**).

WIEM:

Podkreśl, że wyrażenie „darzyć kogoś szacunkiem” oznacza obdarowywać kogoś czymś ważnym. Okazywanie szacunku drugiemu człowiekowi to dawanie mu szansy na rozwój, na stawanie się lepszym człowiekiem. Jest fundamentem jego godności. Prawo do szacunku jest

Młode dziewczęta biorą udział w tańcu trzcin.

Film
– zapowiedź,
projekcja
i refleksja

Zadanie

Podsumowanie

Praca w Spice Girls – zakładzie produkcji sosu z papryczek – zapewnia kobietom niezależność.

podstawowym prawem każdego człowieka zagwarantowanym w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. W artykule 30. tego dokumentu zapisano: „przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest podstawowym obowiązkiem władz publicznych”. Natomiast artykuł 32. głosi, że „nikt nie może być dyskryminowany w życiu publicznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny”.

CZUJĘ:

Przypomnij, że osoba, której nie okazuje się szacunku, czuje się poniżona, rozgoryczona, osamotniona, skrzywdzona, zawstydzona, upokorzona. Może chcieć zrewanżować się komuś, kto okazuje jej brak szacunku, taką samą postawą.

POMAGAM:

Zaproponuj uczniom, aby zastanowili się, w jaki sposób mogą zadbać o zachowanie zasady wzajemnego szacunku w klasie. Niech swoje propozycje zapiszą na karteczkach. Zbierz karteczki. Wróć do tego zagadnienia na kolejnej lekcji. Porozmawiajcie na temat propozycji zgłoszonych przez uczniów.

EFEKT
DOMINA

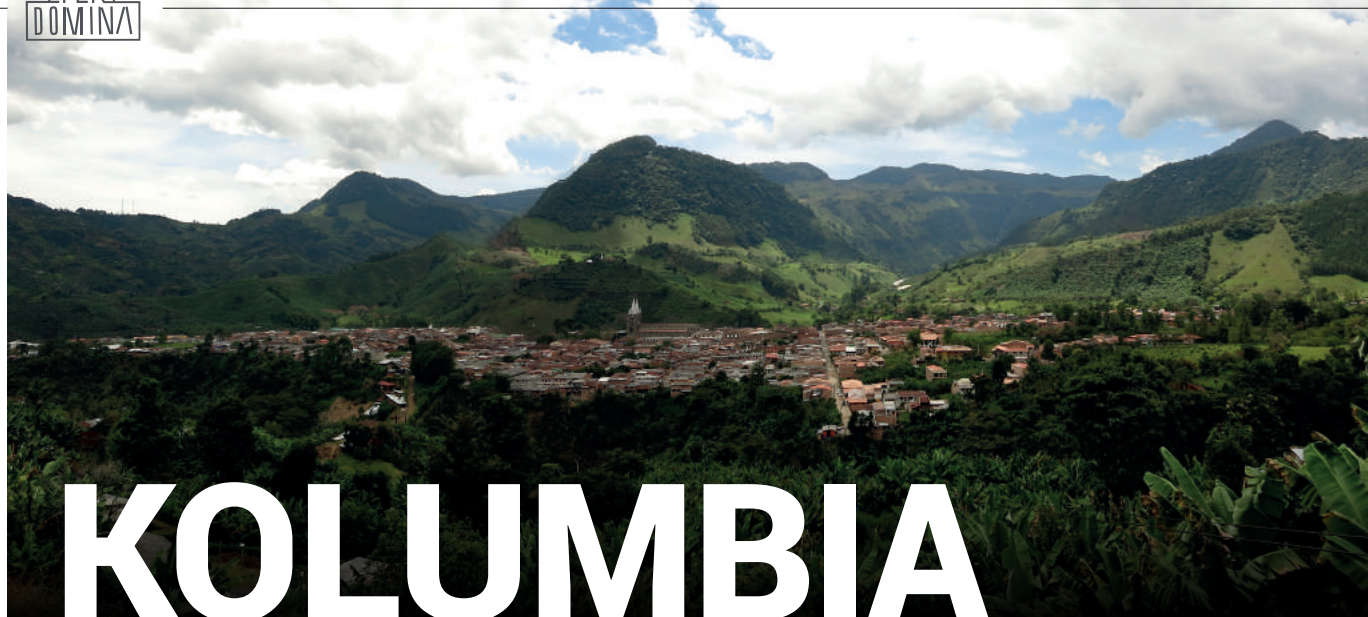

KOLUMBIA

SCENARIUSZ LEKCJI

—
TWÓRZ WSPÓLNOTĘ

KOLUMBIA

Położenie

Państwo Kolumbia leży w północno-zachodniej części Ameryki Południowej. Graniczy z Wenezuelą, Brazylią, Peru, Ekwadorem i Panamą. Ma dostęp do Morza Karaibskiego i Oceanu Spokojnego. Jego powierzchnia jest dość duża, wynosi trochę ponad 1 141 tys. km², to czterokrotnie więcej niż obszar, który zajmuje Polska. Na tym terenie mieszka około 49,2 mln ludzi.

Stolicą państwa jest Bogota, która leży w centralnej części Kolumbii. Jest największym miastem w kraju i ma prawie 8 mln mieszkańców. Położona jest w najwyższych górach na tym kontynencie – Andach – na wysokości 2640 m n.p.m., czyli jeszcze wyżej niż najwyższy szczyt w naszym kraju – Rysy. Jest centrum naukowym i kulturalnym, bywa nazywana Atenami Ameryki Południowej.

Nieodkryty kraj kontrastów, smaków, zapachów i tańca

W kraju tym znajdziemy rajskie plaże z czystą, przejrzystą wodą i złotym piaskiem, a także wysokie góry ze śniegiem, ostrymi szczytami i pięknymi widokami. Ponieważ Kolumbia leży wzdłuż równika, to przez cały rok jest tu ciepło, ale duże różnice wysokości powodują znaczące zróżnicowanie temperatury.

Piękno naturalnej przyrody oraz bogactwo kulturowe Kolumbii nie zostały jeszcze skażone turystyką masową. Dzięki temu odwiedzający mogą cieszyć się zielenią tropikalnych lasów, nurkowaniem w szmaragdowej wodzie, wędrówkami po wysokich górach, a także zwiedzać zabytki architektury kolonialnej oraz posmakować lokalnych specjałów będących mieszanką trzech tradycji kulinarnych: indiańskiej, afrykańskiej i hiszpańskiej. Wpływy tych kultur widoczne są również w folklorystycznej muzyce i tańcach.

Pozycja kobiet w świecie macho

W Kolumbii nadal silnie zakorzenione są wzorce kulturowe ról społecznych kobiet i mężczyzn. Typowy macho ma być mę-

ski, decydujący i dominujący, a kobieta powinna być uległa, ofiarna i zależna najpierw od ojca, a później od męża. Do jej obowiązków należy zajmowanie się domem, rodziną i wychowaniem dzieci.

Sytuację kobiet pogarsza jeszcze wojna domowa od lat niszcząca kraj. Konflikt między armią rządową, lewicową partyzantką, prawicowymi bojówkami paramilitarnymi oraz gangami narkotykowymi przyczynił się do śmierci ponad 220 tys. osób, a ponad 8 mln musiało uciekać ze swego miejsca zamieszkania.

Migranci wewnętrzni to często kobiety, które, chcąc uchronić życie swoje i dzieci, decydują się na opuszczenie domów oraz pozostawienie dotychczasowego dorobku.

Chociaż w 2016 roku rząd zawarł pokój z FARC (Rewolucyjnymi Siłami Zbrojnymi Kolumbii), sytuacja kobiet się nie poprawiła. Są one nadal ofiarami tradycji, systemu, bezprawia i braku zainteresowania ich problemami.

Razem można więcej, bezpieczniej i lepiej

Osoby przesiedlone często znajdowały schronienie w slamsach. Tam jednak nadal nie miały zagwarantowanego bezpieczeństwa dla siebie i swoich dzieci. Codziennie narażone były na przemoc i wykorzystywanie.

Kolumbijki postanowiły wziąć sprawy w swoje ręce i wspierane przez prawniczkę Patrycję Guerrero zbudowały Miasto Kobiet. Składa się ono z blisko 100 domów wzniesionych przez nie samodzielnie. Tutaj znalazły swoje miejsce kobiety, które zostały przymusowo przesiedlone lub doświadczyły przemocy fizycznej oraz psychicznej. Wzajemne wsparcie, pomoc i zrozumienie to podstawy organizacji życia na tym obszarze. Tu kobiety stały się architektami przede wszystkim zmian społecznych.

Kulczyk Foundation postanowiła wesprzeć siłę kobiet, przeznaczając fundusze na stworzenie miejsc, gdzie będzie prowadzona terapia, konsultacje medyczne i warsztaty szkolenia zawodowego. Razem można więcej!

Czas trwania
45 minut

TEMAT

Twórz wspólnotę

Zaaranżuj salę do pracy w grupach. Wydrukuj materiały z załączonej płyty. Przygotuj projekcję fragmentów filmu zamieszczonych na płycie. Przed zajęciami zapoznaj się z całym odcinkiem dostępnym na stronie www.kulczykfoundation.org.pl.

DLACZEGO WARTO PORUSZYĆ TEN TEMAT

Jedną z ważniejszych potrzeb młodych ludzi jest potrzeba przynależności do grupy rówieśniczej. Uczniowie w wieku 10–12 lat szukają akceptacji, wsparcia kolegów i koleżanek. Interesują się tym samym co ich rówieśnicy. Są gotowi do określania wspólnych celów i podejmowania wynikających z nich zadań. Jednocześnie potrafią zrezygnować z indywidualnych celów i preferencji na rzecz tych, które grupa uznała za istotne. Funkcjonowanie w środowisku rówieśników daje jednostce poczucie bezpieczeństwa, a między członkami grupy tworzy się specyficzna więź, która sprawia, że grupa staje się spójna, zwarta, zdolna do skutecznego działania. To ogromny potencjał młodych ludzi, który staje się podstawą tworzenia przez nich relacji przyjacielskich. Dzięki więzi grupowej kształtuje się też poczucie solidarności. Uczniowie są więc zdolni do tworzenia wspólnoty, której członków łączy relacja solidarności, co przejawia się tym, że wspierają się, współdziałają i wspólnie ponoszą odpowiedzialność za swoje działania. W grupie rówieśniczej – we wspólnocie – uczą się takich pojęć, jak: zobowiązanie, lojalność, odpowiedzialność za przyjaciela i za grupę. Rozwijają takie uczucia, jak m.in.: pragnienie chronienia przyjaciół przed sytuacjami niebezpiecznymi, zagrażającymi, chęć dzielenia z nimi radości i trosk. To zatem najlepszy moment, aby podczas klasowych rozmów podjąć temat wspólnoty, razem spróbować ją zdefiniować, określić motywy działań wspólnotowych, a może również wyznaczyć sobie wspólne cele. Zapraszamy do działań inspirowanych reportażem na temat wspólnoty założonej w Kolumbii przez Patricię Guerrero.

Zagadnienie

Cele

CELE ZAJĘĆ

Może uda się zrobić z uczniami jeden krok, może dwa, a może aż trzy. Zawsze będzie to Wasz wspólny sukces – Twój i Twoich uczniów!

Krok 1 – WIEM: Uczeń wie, iż poczucie przynależności jest jedną z podstawowych potrzeb człowieka. Zdaje sobie sprawę, że bycie częścią wspólnoty może zmienić jakość życia.

Krok 2 – CZUJĘ: Uczeń zdaje sobie sprawę, że tworzenie wspólnoty i dobre relacje z innymi ludźmi zapewniają poczucie komfortu emocjonalnego.

Krok 3 – POMAGAM: Uczeń pomaga swoim rówieśnikom, angażuje się w życie szkolnej i lokalnej społeczności.

Wprowadzenie

WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ

Przed lekcją przygotuj taśmę klejącą, nożyczki, markery i kartki papieru formatu A4. Zadanie rozpoczniacie od przywitania się i minuty poświęconej uśmiechaniu się do siebie – badania pokazują, że uśmiech na polecenie wywołuje takie same reakcje w mózgu jak uśmiech naturalny. Stańcie w kręgu, przypomnij uczniom jakąś zabawną sytuację, którą wspólnie przeżyliście, lub opowiedz żart. Następnie poproś uczniów, aby pomogli sobie nawzajem poprzyklejać na plecach kartki. Zadanie, które mają wykonać, polega na zanotowaniu na każdej kartce miłej wiadomości lub krótkiej informacji dla jej właściciela. Wpisy powinny pozostać anonimowe. Po uzupełnieniu kartek uczniowie siadają w kręgu i czytają komentarze. Każdy wybiera najmilszy oraz najbardziej zaskakujący tekst i odczytuje je grupie.

Wskazówka:

Uśmiech służy do nadania jakiegoś komunikatu społecznego. Pojawia się bardzo wczesnie w rozwoju człowieka – w okresie niemowlęcym. Już wówczas ułatwia pogłębianie kontaktu z opiekunami, umożliwia też utrzymanie relacji z innymi ludźmi. Jeżeli chcemy tworzyć wspólnotę ludzi współdziałających, warto zwrócić uwagę na rolę uśmiechu w kontaktach społecznych.

Zapytaj uczniów:

- Jak czuliście się podczas wykonywania zadania?
- Czy znaleźliście na kartkach jakieś informacje, które was zaskoczyły?
- Jakie uczucia budzą w was takie ćwiczenia?

Wskazówka:

Zachęcamy, abyś wziął udział w ćwiczeniu, przez co pokażesz uczniom, że jesteś częścią wspólnoty, a nie widzem.

Film
– zapowiedź,
projekcja
i refleksja

ZAPOWIEDŹ PROJEKCJI FILMU

Zaproś uczniów do wspólnego obejrzenia przygotowanego materiału. Wyjaśnij, że jego bohaterki opowiadają o trudnych życiowych sytuacjach oraz o tym, jak życie w Lidze Kobiet Przesiedlonych – wspólnocie założonej przez Patrycję Guerrero – wpłynęło na nie i ich otoczenie. Zaznacz, że po projekcji porozmawiacie o ich wrażeniach i przemyśleniach wywołanych filmem.

PROJEKCJA FILMU

REFLEKSJA PO FILMIE

Rozmowę z uczniami zacznij od zadania pytań dotyczących treści filmu:

- Na ile życie bohaterów zmieniło się po wstąpieniu do wspólnoty?
- Co motywowało Patricię Guerrero do stworzenia wspólnoty – Ligi Kobiet Przesiedlonych?

Następnie rozpocznij rozmowę z uczniami od zadania pytania ogólnego:

- Czym jest wspólnota?

Jeśli uczniowie będą mieli problem z udzieleniem odpowiedzi, postaraj się naprowadzić ich na właściwy wniosek. Opowiedz im o piramidzie potrzeb stworzonej przez Abrahama Masłowa oraz o tym, że potrzeby przynależności i miłości znajdują się w sferze podstawowych potrzeb człowieka. Zapytaj uczniów, czy wiedzą, dlaczego tak jest. Przeanalizujcie wspólnie układ piramidy Masłowa i określcie, jakie jeszcze potrzeby zostały zaspokojone przez kolumbijską wspólnotę. Porozmawiajcie o tym, jaką wspólnotę tworzyacie jako klasa oraz jako uczniowie i pracownicy szkoły.

Wskazówka:

Postaraj się, aby uczniowie poczuli, że ich opinia ma znaczenie, zachęcaj do czynnego udziału w dyskusji. Pamiętaj, aby nie krytykować poglądów uczniów, choćby były skrajnie odmienne od Twoich. Podawaj je w wątpliwość, wywołuj dalsze przemyślenia, nie przekazuj jednak uczniom swoich sądów jako jedynych wartościowych.

ZADANIE

Tworzymy wspólnotę

Zaproponuj uczniom opracowanie planów aktywności dla wspólnoty szkolnej. Podziel ich na cztery zespoły, z których każdy ma za zadanie stworzyć program działań społecznych, zachęcających do współpracy w obrębie klasy i całej szkoły, powinny być one realne i możliwe do wcielenia w życie. Możesz prowadzić indywidualne konsultacje z grupami, staraj się jednak, nie sugerować gotowych pomysłów. Po wykonaniu tej części zadania poproś zespoły o zaprezentowanie swoich planów, przedstawienie celów oraz założeń projektów. Uprzedź uczniów, że każdy może zadawać pytania zespołom oraz proponować udoskonalenia programów. Na koniec zastanówcie się wspólnie, jakie korzyści dla wspólnoty i jednostki płyną z podejmowania takich inicjatyw społecznych.

Zadanie

Wspólnota Miasta Kobiet ma na celu zapewnienie dzieciom bezpieczeństwa.

ROZMOWA

Zapytaj uczniów:

- Czy stworzone przez was plany aktywności realizują wasze indywidualne potrzeby?
- Od czego zaczęlibyście działania, aby wprowadzić w życie opracowane plany?
- Czy dzięki wymyślaniu aktywności służących budowaniu wspólnoty zmieniliście swój stosunek do bycia jej częścią? Dlaczego tak się stało?
- Czy uważacie, że bycie członkiem wspólnoty może wpłynąć pozytywnie na czyjeś życie?
- Czy sądzicie, że mimo młodego wieku również możecie pomagać innym i udzielać wsparcia?
- Jakie działania moglibyście podjąć już dziś, chcąc aktywnie uczestniczyć w życiu wspólnoty?

Pozwól uczniom swobodnie omawiać ich punkt widzenia, nie krytykuj, jeśli ich wizja nie zgadza się z założeniem zajęć. Poproś o dokładne przedstawienie swojego stanowiska i poparcie go argumentami.

Podsumowanie

PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

Poprowadź uczniów przez następujące etapy:

1. Uświadomienie im wiedzy na temat sytuacji drugiego człowieka (WIEM);
2. Zwrócenie uwagi na rolę emocjonalnego rozumienia czyjegoś problemu i utożsamiania się z tą osobą (CZUJĘ);
3. Podjęcie decyzji o aktywnej pomocy (POMAGAM).

WIEM:

Pomóż uczniom zrozumieć, że tworzenie wspólnoty może zmienić jakość ich życia. Aktywne uczestnictwo w życiu społeczności, chęć niesienia pomocy czy dobrego słowa oraz wsparcie udzielane innym sprawia, że problemy i trudności, które musieliby pokonać samodzielnie, staną się wspólne. Świadomość bycia częścią grupy, której członkowie dbają o siebie nawzajem, dla których jesteście ważni, podnosi nasze poczucie bezpieczeństwa i własnej wartości. Może też sprawiać, że mając wsparcie i znając zasoby swojej grupy, możemy mniej rzeczy uważać za zbyt trudne do zrobienia.

CZUJĘ:

Nie jest łatwo utożsamiać się z problemami osób żyjących w innych krajach czy na innych kontynentach. Poprzez prezentację filmu oraz rozmowę i refleksje dajesz uczniom możliwość wczucia się w sytuację innych. Natomiast poprzez tworzenie planów działań zachęcających do budowania relacji wspierającej uczeń zyskuje świadomość, że wspólnota jest szansą na to, aby zrozumieć potrzeby innych, ale również na to, aby jego potrzeby były rozumiane i ważne.

POMAGAM:

Wykorzystaj przeprowadzoną lekcję i nabyte umiejętności w przyszłości. Wybierzcie jeden dzień na poranny rytuał wspólnoty klasowej – rozmowy w kręgu o sprawach ważnych dla jej członków. Podczas tych wspólnych kilku minut pozwól ochotnikom pochwalić się ostatnimi osiągnięciami, zapytać o radę czy opowiedzieć o problemach lub wątpliwościach. Na zakończenie takiego spotkania wykonajcie grupowy uścisk. Takie chwile pomogą wam stworzyć więź, będziecie mogli lepiej się poznać i zbudować sieć zaufania.

INDIE

SCENARIUSZ LEKCJI

SZANUJ GRANICE INNYCH LUDZI
I NIE POZWÓL PRZEKRACZAĆ
WŁASNYCH

INDIE

W strefie monsunów

Indie to siódmy co do wielkości (ponad 3,2 mln km² powierzchni) i drugi pod względem liczby ludności (ponad 1,3 mld mieszkańców) kraj na świecie. Leżą na półwyspie o tej samej nazwie, w południowej części Azji. Graniczą z Pakistanem, Chinami, Nepalem, Bhutanem, Mjanmą (Birmą) i Bangladeszem.

Najważniejszym zjawiskiem klimatycznym w Indiach jest monsun. Ten wiatr i powodowane przez niego obfite opady deszczu w porze letniej oraz susze w okresie zimowym wyznaczają rytm życia mieszkańców, wpływają na możliwość uprawy roślin jadalnych i wielkość zbiorów. W okresach przejściowych między monsunem letnim a zimowym kraj często nawiedzają cyklony, którym towarzyszą silne ulewę powodujące powodzie.

Kraj ogromnych kontrastów

Indie wzbudzają bardzo skrajne odczucia. Albo się je kocha, albo nienawidzi. To z jednej strony kraj intensywnych zapachów, barw, śpiewu, przepychu, bogactwa i modlitwy. Z drugiej zaś – biedy, brudu, duchoty, pracy małych dzieci, przemocy i podziału kastowego społeczeństwa, który nadal obowiązuje, mimo że został formalnie zniesiony przez konstytucję z 1950 roku.

Tradycja stanów i kast (dżati) wywodzi się od praojca Manu i stwierdzenia, że każdy człowiek rodzi się w konkretnej kasty, która określa jego pozycję społeczną na całe życie. Podstawowe pojęcia w tym systemie to: dharma, czyli obowiązki wynikające z miejsca w społeczeństwie oraz etapu życia, i karma – suma popełnionych uczynków, która decyduje o następnym wcieleniu w łańcuchu reinkarnacji. W społeczeństwie wyróżnia się cztery główne warny (stany społeczne), które według tradycji powstały z ciała pierwszego człowieka. Najwyższą warną, stworzoną z ust pracownika, są bramini, czyli kapłani

i uczeni. Z jego ramion wywodzą się ksatrijowie, do których należą urzędnicy, żołnierze i posiadacze ziemscy. Z ud powstali wajsjowie – kupcy, rzemieślnicy i chłopi, a ze stóp – siudrowie, czyli dzierżawcy ziemi, księgowi i służący. Poza tym systemem są dalitowie – pariasi, potocznie zwani niedotykalnymi. Obecnie żyje ich w Indiach ponad 200 mln. To oni wykonują tzw. nieczyste zawody, które wymagają kontaktu z krwią, ekskrementami, zwłokami zwierzęcymi lub ludzkimi. Są wykluczeni ze społeczeństwa. Przez wieki niedotykalni nie mogli mieszkać razem z osobami z wyższych kast. Nie pozwalano im wchodzić do świątyń, korzystać ze studni, z których czerpali wodę lepiej urodzeni. Można było bezkarnie stosować wobec nich przemoc, nawet spalić ich wioską. I choć obecnie los niedotykalnych poprawia się, to nadal system kastowy ma olbrzymi wpływ na ich życie.

Dzielnica czerwonych latarni w Kalkucie – światełko w tunelu

W Indiach jest wielu ludzi odrzuconych przez społeczeństwo. Żyją na granicy skrajnego ubóstwa, codziennie doświadczają upokorzeń, bezdomności i głodu. Utrzymują się z żebrania. Często padają ofiarami przemocy i ocierają się o śmierć. Kalkuta jest zarówno punktem tranzytowym, jak i docelowym zagubionych moralnie. To tutaj w dzielnicy czerwonych latarni żyją dzieci pracujących tu matek. Są one nieustannie narażone na wiele niebezpieczeństw, dlatego dobrze, że w tym trudnym świecie pojawiła się Urmi Basu. Najpierw założyła dla nich małą świetlicę. Później udało się jej utworzyć szkołę z internatem i przedszkole. Obecnie Urmi opiekuje się ponad 250 dziećmi, które mogą się uczyć, rozwijać swoje pasje, a także dostają ciepły posiłek oraz przybory potrzebne do szkoły. Pomaga im to wyjść z zakłętą kręgu ubóstwa i daje szansę na inne, lepsze życie.

Czas trwania
45 minut

TEMAT

Szanuj granice innych ludzi i nie pozwól przekraczać własnych

Zaaranżuj salę do pracy w grupach. Wydrukuj materiały z załączonej płyty. Przygotuj projekcję fragmentów filmu zamieszczonych na płycie. Przed zajęciami zapoznaj się z całym odcinkiem dostępnym na stronie www.kulczykfoundation.org.pl.

DLACZEGO WARTO PORUSZYĆ TEN TEMAT

Każdy człowiek ma indywidualną przestrzeń fizyczną i psychiczną, która jest zarezerwowana tylko dla niego. Tej przestrzeni nikomu nie wolno przekraczać wbrew jego woli, nawet osobom bardzo bliskim. Każdy człowiek ma przestrzeń, do której zaprasza wyłącznie osoby najbliższe, wybrane przez siebie – rodzinę, przyjaciół. Jest ona zarezerwowana wyłącznie dla nich. Nie wszyscy zdają sobie sprawę z tego, że mają prawo do dbania o to, co jest ich indywidualną własnością – o swoją przestrzeń i granice ją wytyczające. Tą własnością jest intymna przestrzeń i przedmioty, które uważa za ważne i własne, to też myśli, uczucia, przeżycia i doświadczenia. Osoby, które nie potrafią określić swoich fizycznych granic, nie mogą zareagować w sytuacji, gdy ktoś te granice przekracza. Mimo dyskomfortu, kosztem cierpienia i bólu, podporządkowują się, ulegają. Lekcja, do której zapraszamy, dotyczy określania własnych granic. Uczniowie mają okazję doświadczyć, jak czują się ludzie, gdy ich fizyczne granice są przekraczane, mogą na ten temat porozmawiać z rówieśnikami. Mają okazję, by poznać i określić własne granice. To doświadczenie ułatwi im zrozumienie emocjonalnej sytuacji osób, których granice są przekraczane.

Zagadnienie

Cele

CELE ZAJĘĆ

Może uda się zrobić z uczniami jeden krok, może dwa, a może aż trzy. Zawsze będzie to Wasz wspólny sukces – Twój i Twoich uczniów!

Krok 1 – WIEM: Uczeń wie, że każdy człowiek ma granice fizyczne, których nie należy przekraczać.

Krok 2 – CZUJĘ: Uczeń wie, kiedy jego fizyczne granice zostały przekroczone i jak to zakomunikować. Szanuje granice innych. Wie, że informowanie o granicach jest podstawą ich nieprzekraczania.

Krok 3 – POMAGAM: Uczeń jest gotowy szanować granice swoje i innych ludzi.

Wprowadzenie

WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ

Poproś uczniów, by przypomnieli sobie, jak zwykle się zachowują, gdy jadą windą z nieznanymi osobami. Rozłóż na podłodze duży arkusz papieru (150x200 cm), który będzie imitował windę. Wybierz z grupy kilku chętnych uczniów do roli pasażerów. Pozostali będą obserwatorami. Pasażerowie mogą wsiadać do windy na pierwszych czterech piętrach, a wysiadać z niej na piętrach od 8. do 10. Mają się zachowywać tak, jakby się nie znali, w sposób – ich zdaniem – naturalny w takich okolicznościach. Sygnalizuj zatrzymanie windy na kolejnych piętrach. Poproś pasażerów o zwrócenie uwagi na ich odczucia i zachowania, a obserwatorów o notowanie najważniejszych spostrzeżeń dotyczących zmieniającej się sytuacji w windzie.

Zapytaj pasażerów:

- Jak wam się podróżowało?
- Co czuliście?
- Co spowodowało, że czuliście się w taki sposób?

Zapytaj obserwatorów:

- Czy pasażerowie rozmawiali ze sobą?
- Jaki charakter miały ich wypowiedzi?
- Jak zachowywali się pasażerowie?
- Co może być przyczyną takich zachowań?

Porozmawiaj ze wszystkimi uczniami, pomogą Ci w tym następujące pytania:

- Z czym kojarzy się wam słowo „granica”?
- W jakim celu stawiamy granice?
- Czy człowiek może wyznaczać granice wokół siebie? Jakie?
- Co czujemy, kiedy nasze granice są przekraczane?
- Jakie konsekwencje może mieć nieszanowanie własnych granic?
- Dlaczego ludzie mają trudności w świadomym wytyczeniu swoich granic?

Wskazówka:

Podczas rozmowy zwróć uwagę na to, że granice, które ludzie stawiają wokół siebie, mogą być:

- fizyczne – związane z ciałem,
- psychologiczne – dotyczące emocji.

Podkreśl, że emocje są cennym źródłem informacji o naruszeniu naszych granic.

W Indiach granice między ludźmi wyznacza przynależność do kasty.

ZAPOWIEDŹ PROJEKCJI FILMU

Zaproponuj uczniom wspólne obejrzenie fragmentów reportażu, którego bohaterami są mieszkańcy Kalkuty w Indiach. Poproś, żeby podczas seansu zastanowili się nad następującymi kwestiami:

- Jak wygląda życie dalitów – członków najniższej kasty w Indiach?
- Dlaczego główna bohaterka Urmi zdecydowała się założyć Fundację New Light?

PROJEKCJA FILMU

REFLEKSJA PO FILMIE

Bezpośrednio po projekcji porozmawiaj z uczniami. Mogą Ci pomóc poniższe pytania:

- Z czego wynikają trudności dalitów (niedotykalnych) w wyznaczaniu oraz obronie swoich indywidualnych granic?
- Czy przynależność do najniższej grupy w hierarchii społecznej stanowi dla dalitów zamkniętą granicę? Jak to odczuwają?
- Co może być sposobem na przekroczenie tej granicy i wyjście z kręgu biedy?

Wskazówka:

Podkreśl, że doświadczając tego, czym są nasze granice, łatwiej jest nam zrozumieć i szanować granice innych ludzi

Zwróć uwagę uczniów, że przyzwolenie na przekraczanie granic może narazić nas na przemoc.

Film
– zapowiedź,
projekcja
i refleksja

Zadanie

ZADANIE

Moje granice

Powiedz uczniom, że mogą chronić swoje granice, tylko jeśli:

- mają świadomość tych granic (wiedzą, co powoduje, że czują dyskomfort, przede wszystkim fizyczny, możesz też wspomnieć o dyskomforcie psychicznym),
- otwarcie mówią o swoich granicach.

Rozdaj uczniom karty pracy (s. 32). Poproś, żeby wyobrazili sobie, że każdy z nich znajduje się w środku balonu, który poprzez rozszerzanie się lub kurczenie określa ich granice fizyczne. Balon nie jest widoczny dla innych ludzi. Zadaniem uczniów jest uzupełnienie tabelki z karty pracy.

Poproś chętnych uczniów o zaprezentowanie wyników swojej pracy.

Wskazówka:

Wyjaśnij uczniom, że przestrzeń wokół każdego człowieka dzieli się na cztery strefy:

1. przestrzeń osobistą (intymną) – do 40 cm – najbliższą strefę bezpośredniego kontaktu fizycznego;
2. przestrzeń osobniczą – od 45 do 120 cm – obejmującą odległość od strefy normalnego dotyku po przestrzeń typową dla powitania, pożegnania, pogawędki na ulicy, rozmowy na tematy neutralne;
3. przestrzeń społeczną – od 125 do 360 cm – charakterystyczną dla relacji bez bezpośredniego kontaktu fizycznego, np. podczas relacji służbowych. Granice społecznego obszaru jednostki wyznaczane są często przez biurko, stół, okienko, które tworzą dystans w stosunku do rozmówcy;
4. przestrzeń publiczną – od 360 cm – typową dla grupy, ma ona charakter formalny, ograniczona jest w niej bezpośrednia komunikacja i przekazywanie informacji zwrotnej. Charakterystyczne dla tego typu przestrzeni jest to, że jedna osoba mówi, a pozostałe słuchają, są odbiorcami.

Każdą z tych stref wyznaczają określone granice. Najważniejsza z nich jest przestrzeń intymna, osobista, której bez zgody człowieka nikomu nie wolno przekroczyć. Ważna jest też nasza przestrzeń osobnicza i granice ją wyznaczające. Warto, żebyśmy zdawali sobie sprawę, w jakich sytuacjach odczuwamy dyskomfort, gdy ktoś przekracza granice tej przestrzeni.

Urmi Basu uczy dzieci bronięcia swoich granic.

PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

Poprowadź uczniów przez następujące etapy:

1. Uświadomienie im wiedzy na temat sytuacji drugiego człowieka (**WIEM**);
2. Zwrócenie uwagi na rolę emocjonalnego rozumienia czyjegoś problemu i utożsamiania się z tą osobą (**CZUJĘ**);
3. Podjęcie decyzji o aktywnej pomocy (**POMAGAM**).

WIEM:

Zwróć uwagę uczniów na to, że każdy ma prawo do określenia własnych, indywidualnych granic fizycznych, bez względu na miejsce, w którym się urodził, wiek i status społeczny. To od decyzji jednostki zależy, kto i w jakiej sytuacji przekroczy te granice.

CZUJĘ:

Odwołaj się do doświadczeń uczniów z pierwszego ćwiczenia, wskaż na uczucia towarzyszące sytuacji, w której granice fizyczne człowieka zostały przekroczone. Zwróć uwagę, że taka sytuacja wywołuje różne negatywne emocje.

POMAGAM:

Rozdaj uczniom kartki. Poproś, aby każdy z nich podzielił się jedną refleksją z lekcji. Niech zastanowią się i zapiszą, co było dla nich ważne, co odkryli, z czym wychodzą z zajęć. Zbierz kartki. Rozpocznij kolejną lekcję od odwołania się do refleksji uczniów.

Podsumowanie

Świetlica New Light – bezpieczne miejsce, wolne od przemocy.

KARTA PRACY

Opisz sytuacje, w których Twój balon się rozszerza.

Opisz sytuacje, w których Twój balon się kurczy.

Jak możesz zareagować, kiedy ktoś przekracza Twoje granice?

BANGLADESZ

SCENARIUSZ LEKCJI

ŻYJ W ZGODZIE Z INNYMI

BANGLADESZ

Mały, gęsto zaludniony kraj

Bangladesz ze stolicą w Dhace to nizinny kraj leżący w Azji Południowej nad Zatoką Bengalską. Graniczy z Indiami oraz z Mjanmą (Birmą). Jest to jeden z najgęściej zaludnionych krajów świata, ponad 1000 osób mieszka na km². Na terytorium ponad dwa razy mniejszym od Polski żyją przeszło 163 mln ludzi, co powoduje, że Bangladesz zajmuje ósme miejsce pod względem liczby ludności na świecie. To również jeden z najuboższych regionów świata. Uniezależnił się od Pakistanu dopiero w 1971 roku.

Bangladesz leży w strefie zwrotnikowej i jego klimat kształtowany jest przez wiatry monsunowe. Występują tu dwie pory roku: deszczowa, która daje możliwość uprawy ryżu, oraz sucha. Przez kraj płyną rzeki: Brahmaputra, Ganges i Surma. Naturalna roślinność została wycięta, a tereny przeznaczono na potrzeby rolnictwa.

Państwo to jest narażone na tajfuny, czyli cyklony tropikalne, pojawiające się latem oraz jesienią i powodujące ogromne straty materialne, a także śmierć wielu ludzi. Występują tu również katastrofalne powodzie.

Kraj boryka się z ograniczonym dostępem do wody pitnej, degradacją gleb, niedożywieniem, częstymi epidemiami chorób związanych ze spożywaniem zanieczyszczonej wody.

Najbardziej prześladowana mniejszość etniczna na świecie

W Mjanmie dominującą religią jest buddyzm, jednak w północnej części stanu Arakan jedna trzecia ludności to muzułmańska grupa etniczna – Rohindżowie. Oni sami uznają się za rdzennych mieszkańców Mjanmy, ale władze uważają ich za imigrantów z Bangladeszu. Buddyści traktują ich jak

biedaków, terrorystów i złodziei. Łatwo więc dochodzi do napięć i konfliktów między tymi grupami. Sytuacja jeszcze bardziej zaogniła się, kiedy to w 1982 roku Rohindżów nie zaliczono do żadnej ze 135 grup etnicznych żyjących w tym kraju, a co za tym idzie, nie dano im możliwości ubiegania się o obywatelstwo. To spowodowało utratę prawa do opieki medycznej, powszechnej edukacji i zmuszanie ich do niewolniczej pracy. Kolejne dekady niosły ze sobą kolejne re-

presje, takie jak: utrudnienia w zawieraniu małżeństw, zakaz budowy nowych domów, pozbawienie jakiegokolwiek własności, niewydawanie dokumentów nowo narodzonym dzieciom.

Ostatnia fala prześladowań zaczęła się w sierpniu 2017 roku. W ramach odwetu za atak na posterunek policji spalono blisko połowę wiosek zamieszkałych przez muzułmanów. Taktyka spalonej ziemi świetnie się sprawdziła, bo Rohindżowie nie mieli do czego wracać, co spowodowało ich wielki exodus do pobliskiego Bangladeszu.

Otwarci na potrzeby innych

Pomimo że Bangladesz jest jednym z najbiedniejszych państw na świecie, otworzył swoje granice i przyjął ponad milion uchodźców z Mjanmy. W Cox's Bazar powstał obecnie największy na świecie obóz dla uchodźców. Miejsce to boryka się z wieloma problemami. Od braku żywności, leków, środków opatrunkowych, po kłopoty z zapewnieniem opieki dzieciom z zespołem stresu pourazowego oraz sierotom. Szacuje się, że niedługo na terenie obozu urodzi się około 70 tys. noworodków, dlatego Kulczyk Foundation postanowiła zbudować tu polowy szpital położniczy.

Czas trwania
45 minut

TEMAT

Żyj w zgodzie z innymi

Zaaranżuj salę do pracy w grupach. Wydrukuj materiały z załączonej płyty. Przygotuj projekcję fragmentów filmu zamieszczonych na płycie. Przed zajęciami zapoznaj się z całym odcinkiem dostępnym na stronie www.kulczykfoundation.org.pl.

DLACZEGO WARTO PORUSZYĆ TEN TEMAT

Znakomity językoznawca profesor Jerzy Bralczyk napisał w jednej ze swoich książek, że słowo „zgodą” to jedno z najpiękniejszych słów. Zauważył też, że „to nie tylko rzeczownik, to także formuła przez wieki wypracowana, słowo-zakłęcie, które, gdy wypowiedziane, ustala niemal magicznie pożądaną stan”¹. Pragniemy zgody, wyrażamy na coś zgodę, czasem zaklinamy rzeczywistość, by do niej doprowadzić. Zgoda jest możliwa, kiedy ludzie mają jednakowe zdanie, podobne odczucia, wspólnie coś akceptują. To stan, w którym nie ma zatargów, kłótni, konfliktów. Nie zawsze jednak udaje się osiągnąć ten pożądaną stan. Czasami niewiele trzeba, by wywołać niezgodę, nieporozumienie, doprowadzić do konfliktu między jednostkami a całymi grupami ludzi. Wystarczy zlekceważyć czyjeś potrzeby, zbagatelizować to, co dla drugiego człowieka jest ważne. Nieprzemysłanym zachowaniem, nieopatrznie wypowiedzianym słowem łatwo można naruszyć czyjeś prawa, zburzyć tym samym jego poczucie bezpieczeństwa, dobrostanu psychicznego. W tej lekcji zainspirowanej historią Rohindźów z Bangladeszu chcemy zachęcić nauczycieli i uczniów do refleksji na temat tego, czym jest zgoda między ludźmi i jak ją wypracować wspólnymi siłami.

Zagadnienie

¹ J. Bralczyk, *Świat przez słowa*, PWN, Warszawa 2009, s. 92.

Cele

CELE ZAJĘĆ

Może uda się zrobić z uczniami jeden krok, może dwa, a może aż trzy. Zawsze będzie to Wasz wspólny sukces – Twój i Twoich uczniów!

Krok 1 – WIEM: Uczeń wie, że życie w zgodzie z innymi wymaga tolerancji, akceptacji i szacunku dla odmienności i wolności drugiego człowieka.

Krok 2 – CZUJĘ: Uczeń rozumie, że życie w zgodzie z innymi przynosi korzyści i może zaspokoić trzy podstawowe potrzeby człowieka – poczucia bezpieczeństwa, przynależności i szacunku.

Krok 3 – POMAGAM: Uczeń jest gotowy podjąć działania, aby pomóc osobom pokrzywdzonym w konflikcie, dokłada starań, aby żyć w zgodzie z innymi.

Wprowadzenie

WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ

Przed zajęciami zaaranżuj przestrzeń sali tak, aby można było w niej przeprowadzić zajęcia ruchowe, a następnie pracować w zespołach, siedząc przy stolikach. Przewieś sobie przez ramię hula-hoop i stań z uczniami w kręgu, złapcie się za ręce. Waszym zadaniem będzie przełożenie obręczy hula-hoop przez wszystkich uczestników zabawy w taki sposób, żeby nie przerwać kręgu. Aktywność polega na współpracy, umiejętnym wykorzystywaniu uwag oraz formułowaniu rad. Ustalcie, że tylko osoby bezpośrednio przekazujące sobie hula-hoop mogą udzielać wskazówek, w ten sposób unikniecie niepotrzebnego hałasu. Po zakończeniu ćwiczenia zapytaj uczniów:

- Co było najtrudniejsze w wykonaniu tego zadania?
- Jak myślicie, dlaczego udało się nam je wykonać / nie udało się nam go wykonać?
- Czego symbolem może być to ćwiczenie?

Film
– zapowiedź,
projekcja
i refleksja

ZAPOWIEDŹ PROJEKCJI FILMU

Zaproś uczniów do wspólnego obejrzenia przygotowanego materiału. Wyjaśnij, że bohaterami filmu są Rohindżowie, członkowie mniejszości muzułmańskiej w Birmie, którzy są prześladowani i wypędzani z kraju pochodzenia ze względu na swoją wiarę. Poproś uczniów, aby uważnie obejrżeli materiał, skupiając się na różnych aspektach pomocy organizowanej przez ludność Bangladeszu i przedstawicieli programu GlobalMed.

PROJEKCJA FILMU

REFLEKSJA PO FILMIE

Zapytaj uczniów:

- Co pomogło i nadal pomaga Rohindżom przetrwać?
- Co może być przyczyną braku zgody między ludźmi?
- Czy spotkaliście się z jakimiś podziałami, np. w klasie, na podwórku, i co o tym sądzą?
- Do czego może prowadzić to, że ludzie mają inne zdanie na jakiś temat, że się ze sobą nie zgadzają?

W obozie Cox's Bazar przebywają tysiące dzieci.

ZADANIE

Podziel klasę na sześć zespołów. Każdy z nich ma dostęp do innego rodzaju zasobów: edukacji, wody, elektryczności, żywności, opieki medycznej, pieniędzy.

Poproś zespoły o zawarcie kontraktów, w których ustalą zasady i warunki wspólnego korzystania z posiadanych zasobów. Niech opiszą, co mogłoby wynikać z poszczególnych połączeń oraz nawiązania takiej współpracy. Zadawaj pytania naprowadzające, postaraj się, aby uczniowie zrozumieli, że współpracując, mogą stworzyć rozwijające się społeczeństwo.

ROZMOWA

Porozmawiaj z uczniami na temat podziałów na świecie i tego, skąd się biorą konflikty, między innymi takie jak ten dotyczący Rohindzów. Zapytaj, co sądzą na temat tego typu segregacji ludzi.

Możesz zadać uczniom pytania:

- Co oprócz wiary może określać człowieka?
- Jak możemy reagować na podziały na tle rasowym, religijnym lub pogładowym?

Pozwól uczniom swobodnie omawiać ich punkt widzenia, poznaj ich zdanie na tak ważny temat. Nie krytykuj, jeśli ich wizja nie zgadza się z założeniem zajęć. Poproś o argumenty oraz dokładne przedstawienie swojego stanowiska.

Wskazówka:

Może się zdarzyć, że uczniowie będą głosić poglądy o zabarwieniu ksenofobicznym czy rasistowskim. Źródłem ich postaw mogą być opinie najbliższych lub aktualna sytuacja związana z uchodźcami przybywającymi do krajów europejskich. W takim wypadku postaraj się mówić o tolerancji, szacunku do drugiego człowieka i akceptacji oraz zwróć uwagę na to, co się wydarzyło na świecie, kiedy zabrakło tych postaw, np. podczas II wojny światowej.

Zadanie

Rozmowa

Podsumowanie

PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

Poprowadź uczniów przez następujące etapy:

1. Uświadomienie im wiedzy na temat sytuacji drugiego człowieka (**WIEM**);
2. Zwrócenie uwagi na rolę emocjonalnego rozumienia czyjegoś problemu i utożsamiania się z tą osobą (**CZUJĘ**);
3. Podjęcie decyzji o aktywnej pomocy (**POMAGAM**).

WIEM:

Uczniowie wiedzą, że istnieją na świecie społeczności, którym odbiera się prawa, nawet podstawowe prawa człowieka, że są one prześladowane, padają ofiarami przemocy ze względu na swoją wiarę lub poglądy.

CZUJĘ:

Uczeń rozumie, że wiara i poglądy nie powinny wpływać na to, w jaki sposób traktujemy innych i współpracujemy z nimi. Niezależnie od tych czynników każdy zasługuje na szacunek i szczęśliwe, wartościowe życie. Wie również, że sam nie chciałby być postrzegany poprzez pryzmat wyznawanej religii.

POMAGAM:

Uczeń pomaga szerzyć postawy tolerancji. W swoich poczynaniach nie sugeruje się wiarą czy poglądami innych, nie ocenia nikogo ze względu na przekonania. Bycie tolerancyjnym pomaga uważniej patrzeć na świat i ludzi, buduje nić porozumienia i pozwala na życie w zgodzie z innymi. Wyznawane przez ucznia wartości po takiej lekcji mogą zmienić podejście innych w jego otoczeniu.

Uchodźcy zgodnie pracują przy budowie obozu.

RWANDA

SCENARIUSZ LEKCJI

SZUKAJ PRZESTRZENI
DO POROZUMIENIA SIĘ

RWANDA

Mały kraj wysoko położony

Republika Rwandy, ze stolicą w Kigali, to położony w samym sercu Afryki mały kraj bez dostępu do morza, który niepodległość odzyskał dopiero w 1962 roku. Na powierzchni 26,4 tys. km², czyli niewiele większej od województwa lubelskiego, żyje około 12 mln mieszkańców. Rwanda graniczy z Burundi, Demokratyczną Republiką Kongo, Tanzanią i Ugandą.

Położona jest w strefie Wielkich Rowów Afrykańskich, których charakterystycznymi elementami są strome zbocza i płaskie dna czasami wypełnione wodami jezior, dlatego cała powierzchnia kraju składa się z wyżyn i wzniesień. Prawie 97 procent Rwandy leży na wysokości ponad 1000 m n.p.m., stąd często mówi się, że to kraj tysiąca wzniesień. Na obszarze tym występuje gęsta sieć rzek należących do dorzeczy Konga i Nilu. Są tu liczne wodospady i progi rzeczne.

Świat nie wierzył, a dzieła się tragedia

Ludność Rwandy dzieli się na trzy główne grupy etniczne: Hutu, stanowiących około 88 procent populacji, Tutsi – około 11 procent i Twa – 1 procent. Tutsi zajmowali się hodowlą krów, a Hutu rolnictwem. Jedni potrzebowali ziemi na pastwiska, a drudzy chcieli tę ziemię uprawiać. Konflikt był nieunikniony, szczególnie że plemiona odbierały sobie wzajemnie władzę polityczną. I chociaż Hutu stanowili większość w kraju, stale byli pozbawiani możliwości rządzenia.

Na początku kwietnia 1994 roku zestrzelono samolot, którym lecieli prezydenci Rwandy i Burundi. Chociaż nikt nie stwierdził, że sprawcami byli Tutsi, to incydent stał się doskonałym pretekstem do wszczęcia przez armię i bojówki Hutu (Interahamwe – Walczyliśmy razem) rzezi i ludobójstwa na sąsiednim plemieniu. W tamtym czasie z kraju uciekły prawie 2 miliony ludzi. Zna-

leźli schronienie w sąsiednich państwach. W większości byli to członkowie plemienia Hutu, którzy obawiali się odwetu Tutsi. Duża część z nich zmarła na choroby przenoszone przez wodę lub z wycieńczenia.

W 2000 roku ponad 100 000 osób oskarżonych o udział w zbrodni czekało na rozprawy sądowe. Przy normalnym trybie orzekania ich osądzenie zajęłoby ponad 100 lat, dlatego przywrócono sądy gacaca, co oznacza „siedząc na trawie”.

Sytuacja dzieci z niepełnosprawnością

W kraju, który dopiero podnosi się z tak wielkiej tragedii, nie sposób zająć się wszystkim i pomóc każdemu. Niestety najwyższą cenę płać dzieci. Część z nich nie ma dostępu do edukacji. Najgorzej traktowani są niepełnosprawni, w tym głusi. Miejscowa ludność uważa, że niepełnosprawne dziecko można zabić, aby pozbyć się problemu. Państwo również nie wspiera działań na ich rzecz. Jedynie organizacje pozarządowe prowadzą dziewięć szkół dla dzieci głuchych i niedosłyszących.

Jedną ze szkół opiekujących się głuchymi znajduje się w Nyabihu. Uczęszcza do niej

ponad 130 uczniów, którzy żyją, uczą się i dorastają w bezpiecznym dla siebie środowisku. Szkoła daje dzieciom szansę na naukę języka migowego, a tym samym możliwość porozumienia się ze światem i najbliższymi. Założył ją Louis Ngabonziza, którego ciocia była głucha, a on bardzo chciał się z nią porozumieć.

Kulczyk Foundation umożliwiła przeprowadzenie badań słuchu wszystkim uczniom tej szkoły, a także zakupiła im aparaty słuchowe. To właśnie dzięki tej akcji Eric po raz pierwszy w życiu usłyszał głos swojej mamy.

Czas trwania
45 minut

TEMAT

Szukaj przestrzeni do porozumienia się

Zaaranżuj salę do pracy w grupach. Wydrukuj materiały z załączonej płyty. Przygotuj projekcję fragmentów filmu zamieszczonych na płycie. Przed zajęciami zapoznaj się z całym odcinkiem dostępnym na stronie www.kulczykfoundation.org.pl.

DLACZEGO WARTO PORUSZYĆ TEN TEMAT

Każdego dnia komunikujemy się z innymi. W różnych sytuacjach porozumiewamy się słownie (werbalnie) i niewerbalnie. Komunikacja umożliwia ludziom wymianę myśli, ustalanie wspólnych celów i podejmowanie działań. Aby była skuteczna, każdy z jej uczestników powinien się w nią zaangażować, a także umożliwić innym uczestniczenie w procesie wymiany informacji. Dobrze, jeśli porozumiewające się osoby zdają sobie sprawę z możliwych blokad i barier komunikacyjnych oraz w miarę możliwości potrafią je niwelować, pokonywać. Aby człowiek chciał pomóc innym w pełni uczestniczyć w akcie komunikacji, powinien wiedzieć, co czują osoby, które mają trudności w porozumiewaniu się. Empatia może być wynikiem przywołania własnych doświadczeń i refleksji nad nimi. Proponujemy zatem udział w lekcji, podczas której uczniowie zostaną zainspirowani do takich właśnie przemyśleń, do wspólnego zastanowienia się, a następnie do poszukiwania sposobów tworzenia przestrzeni do porozumienia.

CĘLE ZAJĘĆ

Może uda się zrobić z uczniami jeden krok, może dwa, a może aż trzy. Zawsze będzie to Wasz wspólny sukces – Twój i Twoich uczniów!

Krok 1 – WIEM: Uczeń wie, że porozumienie się wymaga aktywności i zaangażowania wszystkich uczestników procesu komunikacji.

Zagadnienie

Cele

Wprowadzenie

Film
– zapowiedź,
projekcja
i refleksja

Zadanie

Krok 2 – CZUJĘ: Uczeń rozumie, jak czują się osoby, które mają trudności w porozumiewaniu się z innymi.

Krok 3 – POMAGAM: Uczeń wyraża gotowość do tworzenia sobie i innym ludziom przestrzeni sprzyjającej skutecznej komunikacji.

WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ

Przygotuj karteczki z wydrukowanymi komunikatami z karty pracy (Część 1., s. 44). Rozdaj je uczniom i poproś, by utworzyli trzyosobowe zespoły i w ich obrębie, posługując się wyłącznie komunikacją niewerbalną (mową ciała, gestykulacją, symbolami i mimiką), przekazali sobie informacje zapisane na kartkach i odpowiedzieli na nie. O tym, czy przekaz został zrozumiany, świadczą będą reakcje odbiorców. Wszystkie komunikaty sformułowane są w formie prośby, zatem odpowiedzią na nie powinien być komunikat niewerbalny, np.: „Jest bardzo gorąco, czy masz może coś do picia?” – odpowiedzią mogłoby być zaoferowanie butelki napoju lub wskazanie miejsca, w którym można się czegoś napić. Po wykonaniu przez uczniów ćwiczenia usiądźcie w kręgu. Zadaj im następujące pytania:

- Co było waszym zdaniem najtrudniejsze w tym ćwiczeniu?
- Co ułatwiało wam komunikację?
- Czy każdy z was otrzymał to, o co prosił?

ZAPOWIEDŹ PROJEKCJI FILMU

Zaproś uczniów do wspólnego obejrzenia filmu. Wyjaśnij, że akcja reportażu toczy się w jednej ze szkół w Rwandzie, a jego bohaterami są niesłyszące dzieci, które się w niej uczą, oraz dyrektor placówki.

PROJEKCJA FILMU

REFLEKSJA PO FILMIE

Poproś uczniów, by podzielili się swoimi refleksjami po obejrzeniu fragmentów reportażu. Pozwól na swobodne komentarze. Jeśli ktoś nie zgadza się z wypowiedzią poprzednika, może poprosić go o przedstawienie dodatkowych argumentów.

Możesz skorzystać z następujących pytań ukierunkowujących rozmowę:

- Co zmieniło się w życiu mamy Erica, gdy zaczęła uczęszczać na warsztaty?
- W jaki sposób bohaterowie filmu dążą do porozumienia?

ZADANIE

Obalamy bariery komunikacyjne

Poproś uczniów, żeby przypomnieli sobie sytuacje, w których trudno im było porozumieć się z kimś. Zaproponuj, by dobrali się w pary i opowiedzieli koleżance lub koledze o swoich problemach w komunikowaniu się. Następnie niech wybiorą jedną historię i wspólnie ją przeanalizują, odpowiadając na pytania:

- Na czym polegały trudności w porozumieniu się?
- Jakie były przyczyny tych trudności?
- Jak się czuli w tej sytuacji?
- Jakie były konsekwencje braku porozumienia?
- Co można zrobić, aby w przyszłości w podobnej sytuacji doprowadzić do porozumienia?

Poproś, aby swoje refleksje zapisali na kartach pracy (Część 2., s. 44).

Wskazówka:

Zwróć uczniom uwagę, że oceny sytuacji, w których się znaleźli, powinni dokonywać w sposób obiektywny, bez emocji.

Na zakończenie zadania poproś, by przedstawiciel każdej pary zapisał na tablicy wyniki pracy zespołu. W ten sposób zbierzecie informacje na temat:

- sytuacji, w których trudno o porozumienie;
- przyczyn tych trudności;
- konsekwencji braku porozumienia;
- możliwych rozwiązań.

Wspólnie przeanalizujcie zebrany materiał. Spróbujcie sformułować wnioski, które w przyszłości pomogą wam uniknąć problemów w komunikowaniu się z innymi.

PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

Poprowadź uczniów przez następujące etapy:

1. Uświadomienie im wiedzy na temat sytuacji drugiego człowieka (**WIEM**);
2. Zwrócenie uwagi na rolę emocjonalnego rozumienia czyjegoś problemu i utożsamiania się z tą osobą (**CZUJĘ**);
3. Podjęcie decyzji o aktywnej pomocy (**POMAGAM**).

WIEM:

Zwróć uwagę uczniów na to, że komunikacja prowadząca do porozumienia wymaga zaangażowania wszystkich osób, które w niej uczestniczą. Przywołaj propozycje rozwiązań wypracowanych podczas lekcji. Zaangażowanie wymaga zainteresowania innymi uczestnikami rozmowy i jej tematem. Każdy uczestnik aktu komunikacji powinien zarówno przekazywać informacje, jak i je odbierać.

CZUJĘ:

Zwróć uwagę na uczucia, które towarzyszą ludziom, gdy nie mogą się porozumieć. Ponownie przywołaj wyniki pracy uczniów.

POMAGAM:

Rozdaj uczniom karteczki. Zaproponuj, by każdy z nich wybrał jedno, jego zdaniem najważniejsze, rozwiązanie ułatwiające porozumiewanie się w klasie. Zbierz kartki z anonimowymi zapiskami. Przedstaw wyniki pracy podczas kolejnej lekcji.

Podsumowanie

KARTA PRACY

Część 1.

– Jest mi gorąco. Czy masz może coś do picia?	– Nie mam ołówka. Mogę pożyczyć twój?
– Jestem głodna/y, gdzie mogę kupić coś do jedzenia?	– Zapomniałam/em zeszytu, czy możesz mi pożyczyć kartkę?
– Nie wiem, gdzie jest mój plecak, wiesz może, gdzie on może być?	– Potrzebuję niebieskiego długopisu, czy mogę pożyczyć twój?
– Zgubiłam/em swoją temperówkę, czy mogę użyć twojej?	– Jest bardzo zimno, gdzie mogę dostać coś ciepłego do picia?

* Wydrukuj tyle razy, aby każdy uczeń dostał przynajmniej jeden komunikat.

Część 2.

Sytuacja	
Trudności z uzyskaniem porozumienia	
Uczucia	
Przyczyny braku porozumienia	
Konsekwencje braku porozumienia	
Rozwiązania na przyszłość	

FILIPINY

SCENARIUSZ LEKCJI

NIE POZOSTAWAJ OBOJĘTNY
NA POWAŻNE SPRAWY

FILIPINY

Kraj leżący na styku żywiołów

Filipiny to państwo wyspiarskie znajdujące się w Azji Południowo-Wschodniej na Oceanie Spokojnym. Archipelag filipiński leży na ponad 7000 wysp, z czego zamieszkałych jest 880. Największe z nich to: Luzon, Mindanao i Samar. Powierzchnia kraju wynosi 300 tys. km², czyli jest mniejsza od Polski. Filipiny to trzynaste pod względem liczby ludności państwo świata, zamieszkuje je ponad 104 mln osób. W stolicy kraju, Manili, i przylegających do niej miastach żyje prawie 14 mln ludzi.

Panuje tutaj klimat równikowy z odmianną monsunową. Pora deszczowa trwa od czerwca do listopada, a sucha – przez pozostałe miesiące. Od lipca do listopada mogą występować tajfuny, które niosą ze sobą obfite opady deszczu, a także wiatry wiejące z ogromną prędkością, czasami nawet dochodzącą do 380 km/h. Ludzie tracą wówczas cały dobytek, dach nad głową, a fala powodziowa zabiera plony, zwierzęta i życie. Kraj leży na obszarze Pacyficznego Pierścienia Ognia, czyli w strefie częstych trzęsień ziemi i erupcji wulkanicznych. Szacuje się, że prawie 81 procent wszystkich trzęsień ziemi ma miejsce właśnie tutaj, tu też znajduje się 90 procent wszystkich czynnych wulkanów lądowych. Te żywioły powodują znaczne straty materialne oraz wiele ofiar. Oprócz tego występuje tu również tsunami, którego niszczycielska siła nieraz dała się we znaki Filipinom.

Kraj wielu kontrastów

Jest to kraj wielu kontrastów – z jednej strony rajskie plaże i miejsca chętnie odwiedzane przez turystów, np. Bohol czy Daku, gdzie można cieszyć się złotym piaskiem i lazurowym ciepłym morzem oraz pięknym podwodnym światem. Z drugiej znajdziemy tu jedno z największych wyspisk świata – Payatas – gdzie ludzie żyją ze zbierania i segregacji śmieci za mniej niż

2 dolary dziennie. Nowoczesne dzielnice Manili i rozwijające się osiedla kontrastują z biedą, siedzibami ludzi pozbawionych godnych warunków życia.

Kolejne pokolenia żyją na Payatas i zbierają śmieci. Władze nie są zainteresowane likwidacją tego miejsca, bo dzięki zbieraczom oszczędzają miliony. Jak to się dzieje? Sposób władz miejskich na oszczędności jest prosty. Zbieracze wyciągają ze śmieci folię, papier i złom. Dzięki ich pracy na wysypisku trafia o jedną czwartą mniej nieczystości. Oni oddają zebrane ma-

teriału do punktów skupu, zarabiają grosze, ale miasto ma mniejszy problem. W przypadku tak dużego miasta jak Manila kwota oszczędności sięga milionów.

Po zmianie lokalizacji wysypiska, które stało się zagrożeniem dla bezpieczeństwa mieszkańców, dzieci zaczęły wskakiwać na przejeżdżające ciężarówki ze śmieciami i wygrzebywać najbardziej pożądane materiały. Dzieci pracują po to, aby rodzina mogła przetrwać.

Dopóki piłka w grze

Jak dać szansę dzieciom, których całe życie to wysypisko śmieci? Jak dobrze i mądrze pomagać, aby zachęcić je do nauki, ale nie odebrać możliwości zarabiania na całą rodzinę? Roy Moore uznał, że najlepszym sposobem jest stworzenie im warunków do zdobycia wykształcenia i zbudowania wiary w siebie. W 2011 roku założył fundację Fairplay for All i zorganizował pierwszą w Payatas drużynę piłkarską. Dzieci chętnie przychodziły na treningi, bo po nich otrzymywały posiłek. Z czasem powstała też szkoła dla uczniów wyrzuconych ze szkół państwowych, skrzywdzonych lub niedających sobie rady. Obecnie Roy szykuje kolejny projekt, chce zbudować szkołę z internatem. Kulczyk Foundation wspiera stworzoną przez niego drużynę Team Philippines, która w 2018 roku na Mistrzostwach Świata Dzieci Ulicy w Moskwie zajęła IV miejsce.

Czas trwania
45 minut

TEMAT

Nie pozostawaj obojętny na poważne sprawy

Zaaranżuj salę do pracy w grupach. Wydrukuj materiały z załączonej płyty. Przygotuj projekcję fragmentów filmu zamieszczonych na płycie. Przed zajęciami zapoznaj się z całym odcinkiem dostępnym na stronie www.kulczykfoundation.org.pl.

DLACZEGO WARTO PORUSZYĆ TEN TEMAT

Żyjemy w świecie, którego cechą charakterystyczną jest wielość wydarzeń. Informacje na temat jednych spraw wypierają poprzednie, a na nie z kolei nakładają się następne. Codziennie różnymi kanałami dociera do nas wiele rozmaitych informacji na temat tego, co dzieje się w różnych miejscach na świecie: blisko, daleko, po drugiej stronie globu. Ta wielość i różnorodność docierających do nas danych sprawia, że obok części z nich przechodzimy obojętnie. Nie dostrzegamy ich sensu, nie pochylamy się nad ich znaczeniem, nie poruszają nas tak bardzo, jak powinny. Jednocześnie poświęcamy swój czas, uwagę, energię sprawom mało znaczącym, które zajmują nas tylko dlatego, że wyłapaliśmy je z całej masy innych informacji. Podczas tej lekcji chcemy zachęcić nauczycieli i uczniów do zastanowienia się nad sprawami, które często umykają naszej uwadze. Pragniemy zainspirować do tego, by uważniej przyrzeć się otaczającej nas rzeczywistości, by nie przechodzić obojętnie obok spraw istotnych dla innych ludzi. Te sprawy często są również ważne dla nas, tylko czasem w codziennym pośpiechu nie zauważamy, jak bardzo są nasze.

Zagadnienie

Cele

CELE ZAJĘĆ

Może uda się zrobić z uczniami jeden krok, może dwa, a może aż trzy. Zawsze będzie to Wasz wspólny sukces – Twój i Twoich uczniów!

- Krok 1 – WIEM:** Uczeń wie, że ważne jest angażowanie się w sprawy istotne dla innych ludzi. Zdaje sobie sprawę z tego, że obojętność na sprawy innych ludzi może przynieść negatywne konsekwencje.
- Krok 2 – CZUJĘ:** Uczeń rozumie, jak czuje się osoba, która doświadcza braku zrozumienia dla ważnych dla niej spraw.
- Krok 3 – POMAGAM:** Uczeń wyraża gotowość niesienia pomocy innym w sytuacjach ważnych dla nich.

Wprowadzenie

WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ

Przygotuj do zajęć wycinki z gazet z: tytułami artykułów, elementami reklam, działami plotek i promocji, zdjęciami produktów i ludzi. Wybierz takie materiały, które w Twojej ocenie da się podzielić na sprawy ważne i mało ważne. Przed lekcją zaaranżuj przestrzeń sali tak, aby dwa połączone ze sobą stoły stały z dala od reszty, dając uczniom możliwość swobodnego poruszania się wokół nich i wspólnego wykonania zadania. Rozłóż na nich przygotowane wycinki. Postaraj się, żeby było ich jak najwięcej oraz były jak najbardziej zróżnicowane. Poproś uczniów, aby dokonali podziału materiałów na dwie kategorie: ważne i mało ważne. Zaznacz, że uczeń dokonujący wyboru musi uzasadnić swoje zdanie. Podkreśl, że jeśli ktoś nie zgadza się z oceną wagi tematu, może zabrać głos i poprosić o przegłosowanie opinii z resztą grupy.

Na zakończenie ćwiczenia zadaj uczniom pytania:

- Co sprawia, że jakaś sprawa wydaje nam się ważna, a inna nie?
- Co sprawia, że ta sama sprawa dla jednej osoby jest mało istotna, a dla innej – ważna?
- Czy powinniśmy zajmować się sprawą, która nas bezpośrednio nie dotyczy?

Wyjaśnij uczniom, jak ważne jest, aby byli świadomi, że zarówno reakcja, jak i obojętność w odniesieniu do ważnych spraw wiążą się z konsekwencjami. Umiejętność rozróżniania spraw ważnych i mniej ważnych pozwala na podjęcie świadomej decyzji, w które z nich chcemy się angażować.

Roy Moore założył drużynę piłki nożnej dla dzieci z Payatas.

ZAPOWIEDŹ PROJEKCJI FILMU

Zaproś uczniów do wspólnego obejrzenia przygotowanego materiału, uprzedź, że bohaterami są dzieci z jednego z filipińskich miasteczek oraz Brytyjczyk, Roy Moore, założyciel organizacji Fairplay for All. Zaangażowanie Roya w sprawy, które z pozoru go nie dotyczyły, wpłynęło na zmiany w życiu dzieci i młodzieży z Payatas.

PROJEKCJA FILMU

REFLEKSJA PO FILMIE

Zachęć uczniów do podzielenia się refleksjami po filmie, możesz zadać im następujące pytania naprowadzające:

- Jak zmieniłoby się życie piłkarek, gdyby Roy nie zdecydował się wrócić po studiach na Filipiny?
- W jaki sposób sport pomógł rozwiązać problem z niedożywieniem oraz ciężką pracą dzieci na Filipinach?
- Jak wyglądała pomoc Roya? W jaki sposób jego działalność pomaga rozwiązać problemy, o których wspomniano w filmie? Jak myślicie, dlaczego po prostu nie pomógł dzieciom i ich rodzinom w pozyskaniu środków do życia i znalezieniu pracy poza wysypiskiem?
- Czy pomoc, która nie jest bezpośrednio ukierunkowana na problem, ma znaczenie?

Wskazówka:

Wyjaśnij uczniom, że piłka nożna nie była przypadkowym wyborem założyciela Fairplay for All – dyscyplina ta pomaga nauczyć się obowiązkowości i odpowiedzialności, współpracy i zdrowego podejścia do rywalizacji, wspiera harmonijny rozwój, wpływa na poprawę kondycji, wzmacnia organizm, ale przede wszystkim dostarcza radości i pozwala zapomnieć o problemach codzienności.

ZADANIE

Nie pozostają obojętny

Wyjaśnij uczniom, że dzisiaj zostaną współpracownikami redakcji lokalnej gazety. Będą uczestniczyć w tworzeniu numeru dotyczącego najważniejszych wydarzeń szkolnych i lokalnych, które wymagają reakcji i udzielenia komuś pomocy. Podziel grupę na dziennikarzy, grafików i edytorów. Pozwól, by wybrali spośród siebie redaktora naczelnego. Wyjaśnij, na czym polega praca na każdym z tych stanowisk. Uczniowie, wykorzystując wycinki z gazet oraz przygotowując własne materiały, np. wywiady z osobami biorącymi udział w ważnych wydarzeniach z życia waszej szkoły lub będącymi ich obserwatorami, stworzą projekt numeru gazety.

Po skończeniu pracy omówcie zaproponowane treści. Redaktor naczelny może opowiedzieć o ogólnym zamyśle numeru oraz o najważniejszych etapach pracy. Pozwól autorom pokrótce przedstawić opisane przez nich wydarzenia. Porozmawiajcie o tym, czy te wydarzenia mają wyłącznie charakter lokalny, czy może globalny. Zastanówcie się, dlaczego akurat te zdarzenia wybrali. Co spowodowało, że właśnie na te zagadnienia nie chcieli pozostać obojętni.

Zapytaj:

- W jaki sposób przekazywanie informacji może świadczyć o tym, że nie pozostajemy obojętni na poważne sprawy?
- Dlaczego docieranie do innych z ważnymi informacjami może być uznane za formę pomocy?

Film
– zapowiedź,
projekcja
i refleksja

Zadanie

Rozmowa

ROZMOWA

Zapytaj uczniów, czy w sprawach problemowych, ważnych, czekają, aż ktoś pomoże im je rozwiązać, czy sami poszukują pomocy? Są takie miejsca na świecie, w których bez organizacji charytatywnych, pozarządowych, żyłoby się bardzo źle. Brak dostępu do edukacji, opieki medycznej i pożywienia jest w niektórych krajach normą, a władze lokalne nie mogą lub nie chcą tego zmienić. Właśnie dlatego tak ważne jest przekazywanie informacji o tych, którzy nie mogą walczyć o swoje prawa samodzielnie. Szerzenie wiedzy o ich sytuacji jest już formą pomocy. Taka działalność umożliwia dotarcie do osób mających środki i możliwości niesienia realnej pomocy. Zapytaj uczniów, czy podczas zadania czuli, że okazują zainteresowanie sprawom ważnym, lub czy sądzili, że takie działania mogą być pomocne. Poproś o uzasadnienie opinii. Podziękuj uczniom za kreatywność, uwagę i działalność twórczą. Powiedz, że ich zaangażowanie jest bezcenne w procesie uczenia się.

Drużyna Team Philippines zajęła IV miejsce w Street Child World Cup 2018 w Moskwie, czyli w mundialu dla dzieci ulicy.

Podsumowanie

PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

Poprowadź uczniów przez następujące etapy:

1. Uświadomienie im wiedzy na temat sytuacji drugiego człowieka (**WIEM**);
2. Zwrócenie uwagi na rolę emocjonalnego rozumienia czyjś problemu i utożsamiania się z tą osobą (**CZUJĘ**);
3. Podjęcie decyzji o aktywnej pomocy (**POMAGAM**).

WIEM:

Zwróć uwagę uczniów na to, że nie powinni pozostawać obojętni na ważne sprawy, że ich zaangażowanie i działania mogą przyczynić się do poprawy sytuacji, w której komuś dzieje się krzywda.

CZUJĘ:

Możemy mieć wpływ na sprawy, które z pozoru nas nie dotyczą. Docieranie z informacją do osób chcących i mogących pomóc to pierwszy, najłatwiejszy krok, który możemy wykonać, by uczynić czyjeś życie lepszym.

POMAGAM:

Wykonując zadania oraz oglądając przygotowane materiały filmowe z uczniami, wspierasz ich w nabywaniu kompetencji i wiadomości niezbędnych do podejmowania świadomych wyborów o zaangażowaniu w niesienie pomocy. Aby stale rozwijać postawy prospołeczne u swoich uczniów, znajdź 15 minut w ciągu dnia na rozmowy na tematy ważne oraz podsumowanie wydarzeń z poprzednich dni. W ten sposób zachęcisz uczniów do śledzenia na bieżąco tego, co się dzieje w ich najbliższej okolicy i na świecie.

EFEKT
DOMINA

PAPUA- -NOWA GWINEA

SCENARIUSZ LEKCJI

REAGUJ, KIEDY KOMUŚ
DZIEJE SIĘ KRZYWDA

PAPUA-NOWA GWINEA

Rajskie położenie

Papua-Nowa Gwinea, ze stolicą w Port Moresby, leży w Melanezji, zajmuje wschodnią część wyspy Nowa Gwinea oraz około 2800 sąsiednich wysp. Ma powierzchnię ponad 462 tys. km² i 6,9 mln mieszkańców. Leży w strefie równikowej. Graniczy z Indonezją, a oblewają ją wody Oceanu Spokojnego. Niepodległość uzyskała dopiero w 1975 roku.

Rzeźba terenu jest silnie zróżnicowana, od gór mierzących ponad 4500 m n.p.m. do obszarów nizinnych, gdzie występują jedne z największych na świecie obszarów bagiennych. Takie ukształtowanie wpływa na duże różnice między temperaturami powietrza w ciągu roku. I tak na nizinach średnia dobową temperatura wynosi 26°C, a w górach na wysokości 2500–3000 m n.p.m. poniżej 10°C.

W Papui-Nowej Gwinei rosną lasy równikowe, a w górach lasy z charakterystycznym piętrowym układem roślinności. Nad brzegami morskimi występują lasy namorzynowe. Kraj w ponad 63 procentach jest zalesiony.

Oskarżenia o czary i polowanie na czarownice

Na terenie Papui-Nowej Gwinei mieszka ponad 800 plemion, które mówią w różnych językach. To często utrudnia komunikację między nimi. Prawie 96 procent mieszkańców to chrześcijanie, którzy mimo wyznawania tej religii nadal wierzą w czarną magię. Wiara w Boga nie stoi w sprzeczności z oskarżaniem bliźnich o stosowanie czarów. Panuje tu zwyczaj obwiniania za nieszczęścia, które spotykają człowieka, kogoś innego, kto rzucił na niego urok, czyli sangumę. Sanguma to również śmiertelna klątwa, której spełnieniu się dopomaga człowiek ją rzucający.

Jeśli ktoś z rodziny umiera, szczególnie w młodym wieku lub nagle, to zaczyna się polowanie na czarownice. Często o spowodowanie śmierci tej osoby jest oskarżony człowiek, który widział ją żywą po raz ostatni. Najczęściej obwiniane są kobiety, gdyż są bezbronne i łatwo wobec nich zastosować przemoc. W Papui-Nowej Gwinei trzy czwarte ofiar to właśnie kobiety, ale duży odsetek stanowią również dzieci.

Tradycja ta jest przekazywana z pokolenia na pokolenie. Jeśli ktoś umiera, to czarownik też musi zginąć. Tak było, zanim pojawił się biały człowiek, i jest nadal. W linczach uczestniczą wszyscy – bogaci i biedni, kobiety i mężczyźni, a nawet dzieci. Bardzo często egzekucje są nagrywane i udostępniane w internecie.

Do 2013 roku mordercy osób oskarżonych o czary byli bezkarni. Policja nie robiła nic, aby ich wykryć i postawić przed sądem.

Jak mądrze pomagać?

Aby móc pomagać, trzeba dotrzeć do jak największej grupy ludzi i edukować ich. Najważniejsze jest, aby przekaz był prosty i zrozumiały dla wszystkich.

Monica Paulus niesie pomoc ludziom oskarżonym o czary, a także ich rodzinom. Założyła organizację Simbu Human Rights Defenders Network, która edukuje ludzi poprzez występy i rozmowę na temat tego problemu oraz ratuje ludzi posądzonych o czary i daje im możliwość rozpoczęcia nowego życia z rodzinami, które musiały uciekać ze swoich domów, aby ratować własne życie.

Monica zajmuje się ofiarami oskarżeń o czary i pomaga im zbudować nowe życie. Daje szansę na ocalenie rodziny oraz odbudowanie domu i poczucia bezpieczeństwa. Kulczyk Foundation postanowiła wesprzeć projekt budowy domów dla osób oskarżonych o czary.

Czas trwania
45 minut

TEMAT

Reaguj, kiedy komuś dzieje się krzywda

Zaaranżuj salę do pracy w grupach. Wydrukuj materiały z załączonej płyty. Przygotuj projekcję fragmentów filmu zamieszczonych na płycie. Przed zajęciami zapoznaj się z całym odcinkiem dostępnym na stronie www.kulczykfoundation.org.pl.

DLACZEGO WARTO PORUSZYĆ TEN TEMAT

Niemal codziennie docierają do nas przekazy medialne mające zwrócić uwagę na problem przemocy i krzywdzenia. Akcje społeczne i kampanie antyprzemocowe nie pozwalają zapomnieć, że w naszym społeczeństwie mimo systematycznego wzrostu świadomości i stopniowego kształtowania się postaw aktywnego sprzeciwu wobec przemocy, sytuacje krzywdzenia osób słabszych: dzieci, kobiet, ludzi starszych, chorych, niepełnosprawnych, wcale nie należą do rzadkości. Rozprawiają się z mitami, przekonując, że „bicie uczy tylko złych rzeczy”. Zachęcają, byśmy nie byli obojętni – „nie zamykaj oczu na przemoc wobec dzieci”¹. Wszyscy w coraz większym stopniu zdajemy sobie sprawę z tego, że codziennie naruszane są prawa ludzi. Nie zawsze jednak uświadamiamy sobie, jakie konsekwencje niesie ze sobą bycie krzywdzonym. Niezależnie od tego, czy krzywda jest wyrządzana celowo czy nieumyślnie, powoduje deprivację potrzeb jednostki: bezpieczeństwa, opieki, troski itp. Doświadczenie krzywdy wiąże się z wielkim bólem i cierpieniem psychicznym, a nierzadko również fizycznym. Prowadzi do poczucia osamotnienia, bezradności, wywołuje lęk, strach, złość, chęć wzięcia odwetu. Lekcja, do udziału w której zapraszamy, jest właśnie o krzywdzeniu i o emocjach doświadczanych przez osoby krzywdzone. Powinna stać się okazją do zachęcenia uczniów do aktywnego przeciwstawienia się krzywdzeniu. Wzywamy: reagujcie, gdy komuś dzieje się krzywda!

Zagadnienie

¹ Hasła z kampanii społecznych Rzecznika Praw Dziecka.

Cele

CELE ZAJĘĆ

Może uda się zrobić z uczniami jeden krok, może dwa, a może aż trzy. Zawsze będzie to Wasz wspólny sukces – Twój i Twoich uczniów!

Krok 1 – WIEM: Uczeń wie, że ważne jest reagowanie, gdy komuś dzieje się krzywda.

Krok 2 – CZUJĘ: Uczeń rozumie, jak czuje się osoba krzywdzona przez innych.

Krok 3 – POMAGAM: Uczeń reaguje, gdy komuś dzieje się krzywda.

Wprowadzenie

WPROWADZENIE DO ZAJĘĆ

Przed zajęciami wydrukuj z karty pracy (s. 58) karteczki z nazwami uczuć i emocji. Poproś, aby uczniowie stanęli w kręgu. Niech każdy wylosuje jedną karteczkę i nie informuje pozostałych, co jest na niej napisane. Następnie uczniowie po kolei za pomocą mowy ciała i mimiki mają wyrazić uczucie lub emocję, której nazwa znajduje się na ich karteczce. Zadaniem osoby stojącej po prawej stronie prezentującego jest nazwanie tego uczucia lub emocji, a następnie przedstawienie tego, którego nazwę wylosowali. W ten sposób stworzycie krąg uczuć. Następnie poproś uczniów, żeby usiedli. Zaproponuj krótkie podsumowanie ćwiczenia. Możesz skorzystać z następujących pytań ukierunkowujących rozmowę.

- Jak czuliście się podczas wykonywania tego zadania?
- Co było w nim najtrudniejsze do zrobienia, a co – łatwe?
- Jak sądzicie na podstawie tego doświadczenia, dlaczego ludzie okazują emocje i uczucia w różny sposób?
- Czy są sytuacje, w których nie uzewnętrzniamy uczuć? Dlaczego tak się dzieje?

Film
– zapowiedź,
projekcja
i refleksja

ZAPOWIEDŹ PROJEKCJI FILMU

Zaproś uczniów do wspólnego obejrzenia przygotowanego materiału. Wyjaśnij, że bohaterką filmu jest Monica Paulus, założycielka organizacji Human Rights Defenders Network, działającej w Papui-Nowej Gwinei. Jest to jedno z najpóźniej odkrytych przez cywilizację zachodnią miejsc na Ziemi, więc wiele tradycyjnych obrzędów i rytuałów funkcjonuje tam w prawie niezmienionej od wieków formie. Część z nich narusza prawa człowieka. Jednym z takich zwyczajów jest tzw. polowanie na czarownice.

PROJEKCJA FILMU

REFLEKSJA PO FILMIE

Poproś uczniów o dobranie się w trzyosobowe zespoły. Pozwól na swobodną dyskusję, na podzielenie się refleksjami, wątpliwościami związanymi z filmem. Gdy zauważysz, że rozmowy dobiegły końca, zapytaj, czy uczniowie mają do ciebie pytania. Postaraj się odpowiedzieć na wszystkie i rozwiązać powstałe wątpliwości.

Jak się komunikować bez przemocy – zajęcia w szkole.

ZADANIE

Dlaczego nie reagujemy, gdy komuś dzieje się krzywda?

Następnie zaproponuj uczniom udział w burzy mózgów. Zapisz na tablicy lub dużym arkuszu papieru pytanie:

- Dlaczego nie reagujemy, gdy komuś dzieje się krzywda?

Rozdaj uczniom karty pracy (s. 57). Poproś, żeby wyobrazili sobie, że każdy z nich znajduje się w środku balonu, który poprzez rozszerzanie się lub kurczenie określa ich granice fizyczne. Balon nie jest widoczny dla innych ludzi. Zadaniem uczniów jest uzupełnienie tabelki z karty pracy.

Poproś uczniów o swobodne skojarzenia i wypowiedzi. Zapisz wszystkie propozycje. Następnie stwórzcie listę barier, blokad i przeszkód utrudniających lub uniemożliwiających reagowanie na ludzką krzywdę. Zapiszcie ją na tablicy lub arkuszu pod pytaniem.

Reagujemy, gdy komuś dzieje się krzywda

Poproś uczniów, aby zamknęli oczy i posłuchali kilku historii. Niech zastanowią się nad emocjami i uczuciami, jakich doświadczają ich bohaterowie, którzy zostali skrzywdzeni przez innych ludzi. Zasugeruj, żeby przypomnieli sobie, czy sami kiedyś byli w podobnej sytuacji. Poproś, by spróbowali sobie przypomnieć, co wtedy czuli.

Piotr: Nie chcę już grać w piłkę nożną. Widocznie się do tego nie nadaję. Wszyscy się ze mnie śmieją, mam już dość słuchania, jakim kiepskim piłkarzem jestem, za każdym razem, gdy wchodzę do szatni po meczu, inni chłopcy dokuczają mi i robią sobie żarty z moich umiejętności, a raczej z ich braku.

Natalia: Gdzie jest mój rower?! Czy ktoś widział mój rower? Stał tutaj, zielony, z dzwonkiem... Dostałam go na urodziny, mam go dopiero od dwóch miesięcy... Na pewno przypięłam go do barierki, na pewno! Tak się cieszyłam, gdy go dostałam. Czy ktoś widział zielony rower?!

Zosia: Nie pójdę więcej do szkoły. Nigdy! Kiedy wyszłam z klasy po lekcji, usłyszałam śmiech i komentarze. Przecież chciałam dobrze, proponując, żeby nasza klasa zorganizowała dni patrona szkoły. To nie wymaga wcale aż tak wiele pracy. Wszyscy jednak byli innego zdania... Nikt nie poparł mojego pomysłu... Musiałam zostać przez chwilę sama. Nie chciałam, żeby ktoś widział, że płaczę. Weszłam do toalety. Gdy tylko zamknęłam drzwi, weszły Aśka, Ola i Zuzka. Nie zauważyły mnie. Usłyszałam jednak, co myślą o moim pomysle: „Czy ta Zośka zwariowała?! Dlaczego my mamy robić tę imprezę? Niech inna klasa się tym zajmie. Chciała się przypodobać wychowawczyni. Lizuska! Kujonka! Niech sama wszystko robi!”.

Zadanie

Podsumowanie

Romek: Mam już dosyć tych wstrętnych okularów! Nie mogą nosić soczewek, ale przecież nie przyznam się do tego chłopakom. Przed WF-em, kiedy je zdjąłem, Paweł jak zawsze to zauważył. Szybkim ruchem je złapał i założył na czubek nosa. Zaczął mnie przedrzeźniać... To nie moja wina, że zacinał się, jak się zdenerwuję. Wszyscy się śmiali, gdy mnie naśladował: „Pro, pro proszę ppani!!!”. Kiedy chciałem odebrać mu okulary, Krzysiek podstawił mi nogę. Straciłem równowagę i się przewróciłem. Na pewno bardzo zabawnie to wyglądało, gdy próbowałem się podnieść, a Janek przytrzymał mnie, żebym nie mógł się ruszyć. Ale był śmiech! A jakie komentarze!!! Mam dosyć tej klasy! Nie poszedłem na WF i więcej nie pójde!

Wskazówka:

Możesz opowiedzieć uczniom jeszcze inne historie.

Zaproś uczniów do podzielenia się refleksjami na temat wysłuchanych historii. W podsumowaniu zwróć uwagę na to, że doświadczanie krzywdy wywołuje wiele negatywnych emocji. Jedną z nich jest poczucie osamotnienia, któremu towarzyszą: smutek, przygnębienie, pustka, frustracja. Osoba krzywdzona może także chcieć wziąć odwet, zemścić się, ale także czuje się bezradna, nic niewarta.

Następnie poproś uczniów o ponowne stworzenie zespołów. Wróćcie do zapisanych na tablicy lub arkuszu papieru przeszkód utrudniających lub uniemożliwiających reagowanie na ludzką krzywdę, zestawcie je z refleksjami uczniów na temat przeżyć osób skrzywdzonych. Poproś o sformułowanie propozycji rozwiązań. Niech zespoły zapiszą na kartkach odpowiedź na pytanie:

- Co możemy zrobić, gdy komuś dzieje się krzywda?

Poproś, aby przedstawiciele grup omówili rozwiązania zaproponowane przez zespoły.

PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

Poprowadź uczniów przez następujące etapy:

1. Uświadomienie im wiedzy na temat sytuacji drugiego człowieka (**WIEM**);
2. Zwrócenie uwagi na rolę emocjonalnego rozumienia czyjegoś problemu i utożsamiania się z tą osobą (**CZUJĘ**);
3. Podjęcie decyzji o aktywnej pomocy (**POMAGAM**).

WIEM:

W komentarzu podsumowującym zwróć uwagę na to, że każdy z nas może doświadczyć krzywdy i wielu z nas ona już dotknęła. Z pewnością znamy osobę, która została skrzywdzona przez innych. To sytuacja bardzo trudna.

CZUJĘ:

Osoba skrzywdzona odczuwa i ma prawo odczuwać wiele negatywnych emocji: od strachu, lęku i przerażenia, przez wstyd, zakłopotanie czy złość, po poczucie bezsilności, a nawet rozpacz. Może też reagować agresją. Często czuje się opuszczona i osamotniona, znacząco obniża się jej poczucie własnej wartości.

POMAGAM:

Zaproponuj uczniom, aby poszukali instytucji pomagających osobom krzywdzonym. Poproś, aby zorientowali się, na czym polega działalność tych placówek. Zaproponuj termin zajęć, podczas których uczniowie opowiedzą o wynikach swoich poszukiwań.

KARTA PRACY

złość	irytacja	zdenerwowanie	zniecierpliwienie
oburzenie	niechęć	radość	rozbawienie
entuzjazm	zadowolenie	zachwył	wdzięczność
ekscytacja	sympatia	odprężenie	ulga
wstyd	zakłopotanie	zdziwienie	wstręt
tęsknota	dyskomfort	rozczarowanie	obojętność
zazdrość	troska	bezsilność	współczucie
zmęczenie	miłość	zaskoczenie	smutek
rozpacz	żał	zmartwienie	strach
lęk	przerażenie	nieśmiałość	znudzenie

„Efekt Domina. Materiały dla nauczycieli do pracy z uczniami na drugim etapie edukacji” (10-12 lat)

Scenariusze powstały w oparciu o serial dokumentalny „Efekt Domina”, sezon V

ISBN 978-83-952018-0-6

Autorzy scenariuszy:

Prof. UAM dr hab. Kinga Kuszak, Agnieszka Kaczorowska, Joanna Obuchowska, Małgorzata Wróblewska

Konsultacja merytoryczna:

Prof. UAM dr hab. Kinga Kuszak

Wstępy na temat krajów: Anna Winnicka

Fotografie: Tomasz Borkowski, Tatiana Jachyra, Dariusz Szymura

Nadzór redakcyjny: Kulczyk Foundation

Redakcja i korekta: Jacek Kowalczyk

Projekt i opracowanie graficzne:

Szafran Marta Jedlińska

Realizacja serialu „Efekt Domina”:

TVN S.A.

Montaż fragmentów: Ginger Dog Film

Produkcja płyt: MIWA - MEDIA

Skład i łamanie: Krzysztof Galicki (WSiP)

Druk i oprawa: Paw Druk Sp. z o.o.

Zespół Kulczyk Foundation:

Dominika Kulczyk
Marta Schmude-Olczak
Karolina Dusio
Beata Kopyt
Katarzyna Matuszewska
Jarosław Matuszewski
Paweł Orzeszko
Mateusz Kamil Roszak
Anna Samsel
Wioleta Szafryna
Agnieszka Szewczyk
Dorota Szkodzińska
Wojciech Śmiech
Marta Tomaszewska
Samanta Wojtysiak

Kulczyk Foundation
ul. Krucza 24/26
00-526 Warszawa
www.kulczykfoundation.org.pl
office@kulczykfoundation.org.pl
Warszawa, październik 2018

Kulczyk Foundation gorąco dziękuje wszystkim osobom, instytucjom i organizacjom za wsparcie, którego nam udzieliły w tym projekcie.

Patronat merytoryczny:

UNIWERSYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU
Wydział Studiów Edukacyjnych

Partnerzy:

WYDAWNICTWA
SZKOLNE
i PEDAGOGICZNE

Dołączona płyta DVD zawiera:

- **fragmenty reportaży do wyświetlenia podczas zajęć,**
- **karty pracy i materiały dodatkowe potrzebne do przeprowadzenia zajęć.**

Wcześniejsze edycje materiałów edukacyjnych można pobrać na stronie www.kulczykfoundation.org.pl i www.wiemczujepomagam.pl

Pełne wersje odcinków z V sezonu serialu dokumentalnego „Efekt Domina”, dostępne będą na stronie www.kulczykfoundation.org.pl

Rekomendujemy nauczycielom zapoznanie się z całymi odcinkami przed przeprowadzeniem zajęć na nich bazujących.

WYMAGANIA TECHNICZNE:

Do odtworzenia materiałów video z płyty potrzebny jest komputera z napędem DVD.

Komputer powinien być podłączony do monitora lub rzutnika za pomocą kabla VGA lub HDMI.

Aby materiały odwarzały się prawidłowo, należy skopiować pliki z płyty na dysk twardy komputera, np. do folderu: „moje dokumenty” (system Windows) lub „dokumenty” (system MAC OS).

Do odtworzenia materiałów z płyty można także użyć odtwarzacza DVD lub BR podłączonego za pomocą kabla HDMI do TV lub rzutnika. Odtwarzacz DVD lub BR powinien mieć możliwość odtwarzania plików MP4/H264.

NASZE MATERIAŁY DLA NAUCZYCIELI

3 – 6 lat

6 – 9 lat

10 – 12 lat

13 – 15 lat

+15 lat

KULCZYK
FOUNDATION

Szczegóły i zamówienia na stronie
www.kulczykfoundation.org.pl